

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Удосконалення фінансового менеджменту активів
комерційного банку для покращення його ліквідності

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Олена МАРЕЦЬКА

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Оксана ГРАБЧУК

Дніпро – 2023

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

З А Т В Е Р Д Ж У Ю

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Марецькій Олені Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення фінансового менеджменту активів комерційного банку для покращення його ліквідності

Науковий керівник: Грабчук Оксана Миколаївна, д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «09» жовтня 2023 р. № 3049

2. Термін подання здобувачем роботи: «05» грудня 2023 року.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчо-нормативні документи, інструктивні положення НБУ щодо регулювання діяльності банків України, річні звіти АТ «Ощадбанк» за 2018-2022 роки, дані рейтингових агентств, матеріали наукових статей, монографій, інтернет-джерел.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. 1. Теоретико-методичні основи фінансового менеджменту активів комерційного банку. 2. Аналіз результативності фінансового менеджменту активів АТ «Ощадбанк». 3. Напрями удосконалення фінансового менеджменту активів комерційного банку. Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Основні класи банківських активів. 2. Основні складові системи управління активами банку. 3. Динаміка кількості відділень банків України у 2018-2022 рр. 4. Динаміка окремих статей активів Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн. 5. Динаміка окремих статей зобов'язань Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн. 6. Зміна загальних активів, капіталу та зобов'язань Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн. 7. Чистий прибуток, рентабельність активів (ROA) і рентабельність капіталу (ROE) Ощадбанку впродовж 2018-2022 років. 8. Показники ліквідності Ощадбанку в динаміці за 2018-2022 рр. 9. Система управління ризиками ліквідності Ощадбанку. 10. Схема розміщення банком залучених коштів і отриманих доходів від окремих видів операцій. 11. Спрощена модель

фінансового менеджменту активів. 12. Складові системи управління активними операціями банку.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «23» червня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретико-методичні основи фінансового менеджменту активів комерційного банку	04.09. 2023	виконано
2	Аналіз результативності фінансового менеджменту активів АТ «Ощадбанк»	10.10. 2023	виконано
3	Напрями удосконалення фінансового менеджменту активів комерційного банку	02.11.2023	виконано
4	Висновки і пропозиції	25.11.2023	виконано
5	Оформлення роботи	01.12.2023	виконано

Здобувачка _____
(підпис)

Олена МАРЕЦЬКА

Керівник роботи _____
(підпис)

Оксана ГРАБЧУК

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	8
1.1. Сутність і класифікація банківських активів	8
1.2. Основні складові системи управління активами банку	13
1.3. Методичні підходи до оцінки активів банку	23
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ АТ «ОЩАДБАНК»	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Ощадбанк»	32
2.2. Аналіз прибутковості використання активів банку	41
2.3. Дослідження ліквідності банку та системи управління її ризиками	45
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	53
3.1. Підходи до збалансованого управління активами банку	53
3.2. Ризик ліквідності в системі управління активними операціями банку	58
3.3. Обґрунтування оптимального кредитного портфеля банку	63
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення фінансового менеджменту активів комерційного банку для покращення його ліквідності»

Кваліфікаційна робота містить: 79 с., 12 рис., 11 табл., 56 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – процес управління активами банку.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних і практичних підходів до управління активами банку.

Метою роботи є теоретико-методичних підходів до управління банківськими активами та обґрунтування основних напрямів щодо його удосконалення в контексті покращення ліквідності банку.

Методи дослідження – методи аналізу, статистики, графічний, групування, метод узагальнення результатів дослідження, методи економіко-статистичного моделювання.

В ході виконання кваліфікаційної роботи представлено удосконалення підходів до фінансового менеджменту активів банку, яке передбачає посилене управління його кредитними ризиками в контексті підвищення ліквідності.

Результати рекомендовані до впровадження АТ «Ощадбанк» у м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

АКТИВИ БАНКУ, КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ЯКІСТЬ АКТИВІВ, ЛІКВІДНІСТЬ, КРЕДИТНІ РИЗИКИ

KEYWORDS

BANK ASSETS, LOAN AND INVESTMENT PORTFOLIO, QUALITY OF ASSETS, LIQUIDITY, CREDIT RISKS

ВСТУП

В умовах посилення міжбанківської конкуренції, зовнішніх обмежень та зростання фінансових ризиків, найбільшої значущості набувають питання формування ефективного фінансового менеджменту банківських активів. Фінансова стійкість й ефективність функціонування організацій банківської сфери багато в чому залежать від вибору раціонального варіанта розміщення та оцінки фінансових ресурсів. Зазначені процеси вимагають розробки та впровадження ефективних інструментів і методів управління активами банків, які враховують їхню прибутковість, ліквідність та рівень ризику. Через це виникає необхідність створення теоретико-методичного та аналітичного забезпечення щодо розробки комплексного підходу при управлінні активами банку.

Наразі для функціонування банків і розв'язання актуальних проблем розвитку банківського сектора є підвищення ефективності використання банківських ресурсів за рахунок зниження проблемних кредитів, а також підтримання оптимальної пропорції між працюючими та непрацюючими активами у структурі балансу комерційного банку.

У зарубіжній та вітчизняній банківській практиці рівень ефективності управління активами представляється одним із найважливіших факторів підвищення фінансової стабільності, надійності та результативності діяльності банківських установ. Управління активами є скоординованим процесом підготовки та впровадження управлінських рішень щодо ефективного розміщення фінансових ресурсів і забезпечення оптимальної структури капіталу банку. Структура та якість активів суттєво визначають ліквідність банку.

Багатогранність питань формування та розміщення активів банку відзначена у працях науковців, серед них: Ананьєва Ю.В., Барановський О.І., Безвух С.В., Борисова Л.Є., Гірняк В.В., Дзюблюк О.В., Еркес О.Є., Зайцева І.Ю., Заславська С.В., Косарева І.П., Мещеряков А.А., Павленко Л.Д.,

Халатур С.М., Харабара В.М. та інші. Проведені ними дослідження стосуються багатьох важливих аспектів забезпечення фінансового менеджменту активів. Проте динамічність ринкового середовища вимагає постійного оновлення підходів до раціонального управління активами з погляду ліквідності банку та зменшення кредитних ризиків, що додасть більше стабільності у банківську діяльність.

Метою роботи є вивчення теоретико-методичних підходів до управління банківськими активами та обґрунтування основних напрямів щодо його удосконалення в контексті покращення ліквідності банку.

Для досягнення представленої мети було виконано такі завдання:

- визначити сутність та основи класифікації банківських активів;
- дослідити основні складові системи управління активами банку;
- окреслити методичні підходи до оцінки активів банку;
- надати організаційно-економічну характеристику АТ «Ощадбанк»;
- проаналізувати прибутковість використання активів банку як критерія успішності управління його активами;
- дослідити ліквідність банку та систему управління її ризиками;
- сформулювати підходи до збалансованого управління активами банку;
- розглянути ризик ліквідності як складову системи управління активними операціями банку;
- обґрунтувати оптимальний кредитний портфель банку.

Об'єктом дослідження визначено процес управління активами банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і практичних підходів до управління активами банку.

В роботі використано різноманітні методи дослідження, включаючи методи аналізу, статистики, графічний, групування, метод узагальнення результатів дослідження, методи економіко-статистичного моделювання. Основним методом дослідження був аналіз літературних джерел для засвоєння теоретичних підходів та практичного досвіду управління активами

банків. Здійснено детальний статистичний аналіз фінансових показників банку за попередні п'ять років для визначення тенденцій та ідентифікації ключових чинників, що впливають на ефективність формування та розміщення його активів. Крім того, використано методи статистично-математичного моделювання для прогнозування можливих варіантів забезпечення необхідного рівня ліквідності банку в умовах дії кредитних ризиків.

Інформаційним підґрунтям для проведеного дослідження стала чинна нормативно-правова база, що регламентує організацію процесів управління активами в системі банківського менеджменту, наглядова статистика НБУ, звітність АТ «Ощадбанк».

Наукова новизна результатів роботи полягає в удосконаленні підходів до фінансового менеджменту активів банку, яке передбачає посилене управління його кредитними ризиками в контексті підвищення ліквідності.

Практична вагомість отриманих результатів полягає в тому, що імплементація пропонованих заходів до управління активами в діяльність вітчизняних банків дозволить мінімізувати ризиковість кредитної діяльності та підвищити їхню ліквідність.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність і класифікація банківських активів

Банківські активи – це фінансові ресурси, які банк утримує з метою генерації прибутку. Сутність банківських активів полягає в тому, що вони представляють собою різноманітні види інвестицій та позичкових операцій, які мають на меті забезпечити банку додатковий дохід та відновлення коштів.

Класифікація банківських активів може варіюватися в залежності від критеріїв, що використовуються. Основні класи банківських активів представлені на рис.1.1.

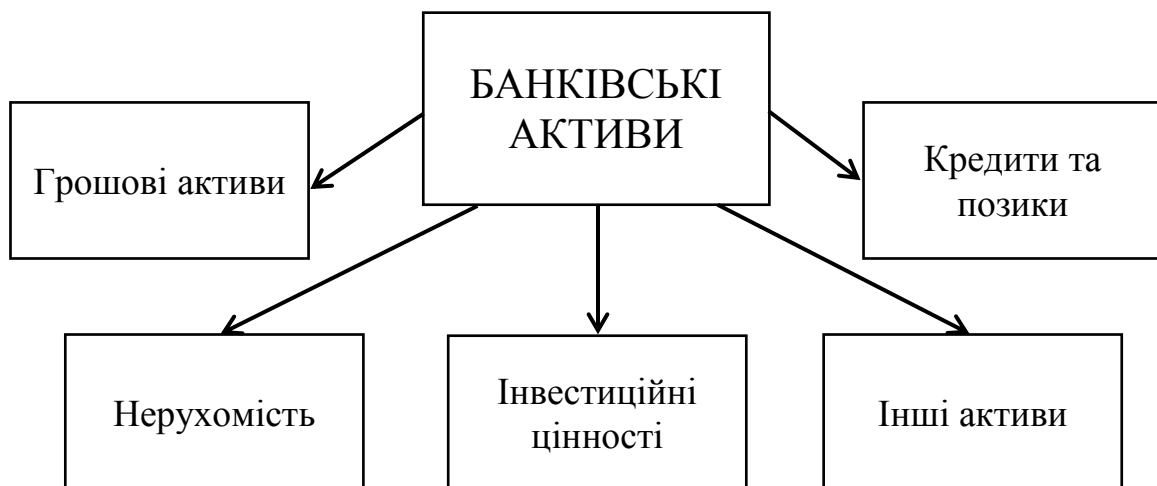

Рис. 1.1. Основні класи банківських активів

Джерело: узагальнено автором на основі [14]

Грошові активи – це готівкові або еквівалентні грошові засоби, такі як депозити у центральних банках та короткострокові фінансові інструменти. Грошові активи представлені:

– Готівка – це фізичні гроші, які банк має в своєму фізичному володінні. Готівка може включати в себе банкноти та монети, які банк має в своєму касовому резерві для забезпечення негайних виплат клієнтам.

– Депозити у центральних банках – банки можуть тримати частину своїх грошових резервів в центральному банку своєї країни. Це може бути вигідним з точки зору безпеки та можливості отримання відсотків за зберігання коштів у центральному банку.

– Короткострокові фінансові інструменти – банки інвестують у короткострокові інструменти, такі як ринкові облігації, комерційні папери та інші грошові ринки. Ці інструменти є ліквідними і можуть бути швидко конвертовані в готівку, що є важливим для забезпечення здатності банку виконувати свої фінансові зобов'язання.

Грошові активи є ключовим елементом для забезпечення ліквідності банку, тобто його здатності виконати негайні платежі та зустріти поточні фінансові зобов'язання. Ці активи допомагають банку уникати проблем, пов'язаних з недостатньою ліквідністю, та забезпечують стабільність фінансової діяльності.

Кредити та позики – банки надають кредити корпоративним клієнтам та приватним особам, що є однією з основних діяльностей. Кредитування та надання позик є ключовою функцією банківських установ і є одним з основних класів банківських активів та представлена у вигляді:

1. Кредити корпоративним клієнтам – банки надають кредити підприємствам для фінансування їхньої діяльності. Це може включати короткострокові кредити для покриття оборотних потреб, або довгострокові кредити для інвестицій у нові проекти чи розширення бізнесу.

2. Кредити приватним особам – банки надають позики фізичним особам для покриття різних потреб, таких як купівля автомобіля, житла чи освіти. Ці кредити можуть бути у формі іпотек, автокредитів, кредитних карток тощо.

3. Потребові та депозитні кредити – банки можуть також надавати позики на основі депозитів або вкладів клієнтів. Такий тип кредитів дозволяє банкам використовувати засоби, які вони утримують в депозитах, для надання кредитів та отримання відсотків.

4. Облігації та інші кредитні інструменти – банки можуть вкладати свої кошти у корпоративні та державні облігації, комерційні папери та інші фінансові інструменти. Це є формою кредитування, де банк стає кредитором, інвестуючи свої кошти у цінні папери, які обіцяють повернення основної суми та відсотків.

5. Розміщення позик за кордоном – багато банків здійснюють міжнародні операції та надають кредити підприємствам та урядам інших країн.

Кредитування є складним процесом, де банк оцінює кредитний ризик клієнта, визначає умови кредиту та встановлює відсоткові ставки. Метою є забезпечення доходів банку від відсотків та збереження високого рівня повернення кредитів для забезпечення фінансової стабільності банку.

Інвестиційні цінності – це фінансові інструменти, такі як акції, облігації та інші цінні папери, які банк утримує для інвестиційних цілей. Цей клас банківських активів включає різноманітні фінансові інструменти, які банк утримує з метою інвестування та отримання додаткового доходу. Основні типи інвестиційних цінностей включають:

1. Акції (equities) – банки можуть інвестувати у власні акції або акції інших компаній. Утримання акцій дає банку право на частку в прибутках компаній, в які вони інвестували, але також піддає їх ризику зміни вартості цих акцій на ринку.

2. Облігації (bonds) – це інструменти боргового ринку, де банк виступає в ролі кредитора. Придбання облігацій дозволяє банку отримувати процентні платежі від емітента та повертати основну суму по закінченні терміну облігації.

3. Інші фінансові інструменти – можуть включати різноманітні фінансові деривативи, які дозволяють банкам здійснювати угоди на зміну вартості базових активів, таких як валюти, процентні ставки або товари. Деривативи можуть бути використані для захисту від ризиків або для спекуляції.

4. Комплексні фінансові продукти – деякі банки можуть створювати та утримувати складні фінансові продукти, такі як структуровані інвестиції чи інвестиційні фонди.

5. Інвестиції у нерухомість – частина інвестицій може включати придбання нерухомості або участь у проектах будівництва. Це може бути як комерційна, так і житлова нерухомість.

Класифікація інвестиційних цінностей допомагає банкам ефективно розподіляти капітал, керувати ризиками та досягати оптимального балансу між рентабельністю та безпекою в їхньому портфелі інвестицій.

Деякі банки мають нерухомість у власності або в управлінні, яку вони можуть використовувати для отримання орендної плати або для інших інвестиційних цілей. Нерухомість може бути значущою частиною балансу банку, і її володіння може мати різноманітні мотивації та цілі:

– Власна нерухомість – банки можуть володіти власними будівлями та земельними ділянками для розміщення своїх офісів та інших приміщень. Володіння власною нерухомістю може бути стратегічним для забезпечення сталого місця функціонування та зменшення витрат на оренду.

– Інвестиції в комерційну нерухомість – банки можуть вкладати кошти в комерційну нерухомість, таку як торгові центри, офісні будівлі чи інші комерційні об'єкти. Це може бути спосіб генерації прибутку через орендні платежі та зростання вартості нерухомості з часом.

– Розробка нерухомості – банки можуть також брати участь у розробці нових нерухомих об'єктів. Це може включати в себе фінансування будівництва житлових комплексів, комерційних об'єктів або інших проектів.

– Позички під заставу нерухомості – банки можуть надавати позички, використовуючи нерухомість як заставу. Це дозволяє клієнтам отримувати доступ до кредиту, використовуючи власні або інші нерухомість в якості гарантії.

– Оренда – банки можуть володіти нерухомістю, яку вони використовують для оренди, отримуючи орендні платежі як додатковий джерело доходу.

Важливо враховувати, що управління нерухомістю вимагає уважного аналізу ринкових умов, оцінки ризиків та стратегічного планування для максимізації доходу та мінімізації можливих витрат. Крім того, цей клас активів може піддається впливу змін на ринку нерухомості та економічних кон'юнктур.

Інші активи – включають різноманітні ресурси та власність, які не входять в класичні категорії грошових активів, кредитів, інвестиційних цінностей або нерухомості. Ось деякі з можливих "інших активів", які банк може утримувати в своєму портфелі:

1. Товари. Деякі банки можуть мати у власності або в обліку товари, які можна продати або використовувати для забезпечення операцій.

2. Дебіторська заборгованість. Це грошові суми, які клієнти або інші сторони заборгували банку, і які він очікує отримати в майбутньому.

3. Патенти та ліцензії. Якщо банк має інтелектуальну власність, таку як патенти або ліцензії, це може бути враховано як актив, оскільки це може призвести до отримання доходу від використання цих прав.

4. Інтелектуальна власність. Це може включати торгові марки, авторські права, бренди та інші активи, пов'язані з інтелектуальною власністю.

5. Інші фінансові інструменти. Непередбачувані або унікальні фінансові інструменти, які не входять в звичайні класифікації, також можуть бути включені у цю категорію.

Цей перелік не є вичерпним, і він може варіюватися в залежності від конкретних стратегій та ділових моделей кожного банку. Важливо, щоб банк ефективно управляв своїми активами та розумів потенційні ризики, пов'язані з кожним типом активів, для забезпечення стійкості та прибутковості.

Банки ведуть ділову діяльність з метою максимізації прибутку та забезпечення фінансової стабільності. Класифікація банківських активів допомагає керівництву банку ефективно управляти ризиками та максимізувати збиток.

1.2. Основні складові системи управління активами банку

Система управління активами банку – це комплексний підхід до управління фінансовими ресурсами та активами з метою максимізації прибутковості і зменшення ризиків. Основні складові такої системи представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні складові системи управління активами банку

Джерело: узагальнено автором на основі [14]

Планування та аналіз ризиків складається з двох етапів:

1. Оцінка ризиків:

– Ринковий ризик – оцінка можливих втрат через зміни валютних курсів, процентних ставок, цін на фінансові інструменти тощо. Банк повинен аналізувати, які чинники можуть вплинути на вартість його активів та забезпечення, і розробляти стратегії для мінімізації цих ризиків.

– Кредитний ризик – оцінка можливості дефолту клієнтів або контрагентів, яким банк надав кредити або з якими уклав угоди. Це включає аналіз кредитних звітів, фінансового стану компаній та ефективності їх управління.

– Процентний ризик – визначення впливу змін процентних ставок на вартість активів та забезпечення банку. Банк має розробляти стратегії для зменшення негативного впливу зростання процентних ставок або втрат від їх падіння.

2. Сценарна аналітика:

– Розробка сценаріїв – банк повинен розробляти різні сценарії для різних економічних умов, що можуть виникнути. Це може включати сценарії економічного зростання, рецесії, зміни валютних курсів, кризи ліквідності тощо.

– Аналіз впливу – для кожного сценарію банк повинен аналізувати його вплив на різні аспекти його діяльності, включаючи прибуток, ризики, ліквідність та інші. Цей аналіз допомагає визначити, наскільки ефективні його стратегії управління ризиками.

– Корекція стратегій – на основі результатів сценарної аналітики банк вносить корективи до своїх стратегій управління активами та ризиками. Це може включати зміни в структурі портфеля, коригування кредитних політик, введення методів хеджування тощо.

Результатом цього пункту є створення розуміння можливих сценаріїв розвитку подій та розробка ефективних стратегій управління активами для максимізації прибутку та зменшення ризиків в умовах різноманітних економічних умов.

Портфельне управління є ключовою складовою системи управління активами банку та має три складові:

1. Оптимізація портфеля:

– Розподіл активів – банк має різні види активів, такі як кредити, облігації, акції, нерухомість тощо. Оптимізація портфеля полягає у розподілі цих активів з метою досягнення балансу між ризиками та доходами. Наприклад, певна комбінація більш ризикованих, але прибуткових активів може використовуватися разом із більш консервативними для забезпечення стабільності.

– Цільові параметри – визначення конкретних цільових параметрів для портфеля, таких як очікуваний рівень доходів, максимальний припустимий ризик чи мінімальний рівень ліквідності. Ці параметри визначають стратегію управління активами.

2. Диверсифікація:

– Розподіл ризиків – диверсифікація полягає в розміщенні активів у різних класах або галузях для зменшення загального ризику. Наприклад, якщо весь портфель складається тільки з акцій, зміни в ринкових умовах можуть значно вплинути на вартість портфеля. Додавання облігацій або інших інструментів може допомогти розподілити ризик.

– Аналіз кореляцій – визначення та аналіз взаємозв'язків між різними активами для вибору тих, які реагують по-різному на ринкові події. Низька кореляція між активами може допомогти уникнути великих втрат при певних ринкових умовах.

3. Моніторинг портфеля:

– Оцінка ефективності – регулярна оцінка ефективності портфеля для переконання в тому, що він відповідає поставленим цілям та стратегії. Використання ключових показників продуктивності і ризиків для виявлення потреб у коригуванні портфеля.

– Ребалансування – вчасне ребалансування портфеля, яке включає в себе купівлю чи продаж активів для відновлення початкового розподілу, якщо він змінився через ринкові коливання або стратегічні зміни.

Ефективне портфельне управління допомагає банку досягати балансу між ризиками та доходами, забезпечує диверсифікацію і оптимізацію активів для досягнення стратегічних фінансових цілей.

Управління ліквідністю є критичним аспектом для банку і включає в себе ряд дій та стратегій для забезпечення того, щоб банк міг вчасно та ефективно виконувати свої фінансові зобов'язання. Важливі аспекти управління ліквідністю включають:

1. Моніторинг ліквідності:

– Оцінка обсягу ліквідних активів – банк оцінює рівень своїх ліквідних активів, таких як готівка, еквіваленти готівки та інші короткострокові фінансові інструменти.

– Аналіз поточного та прогнозованого попиту на ліквідність – оцінка поточних та прогнозованих потреб у ліквідності допомагає банку визначити, чи вистачає у нього ресурсів для виконання всіх зобов'язань.

2. Планування потреб:

– Стратегії управління ліквідністю – визначення стратегій щодо утримання ліквідності на оптимальному рівні, враховуючи ризики та вимоги клієнтів.

– Створення резервів ліквідності – розробка планів щодо створення резервів для покриття непередбачених ситуацій або стрес-тестів.

3. Управління активами та пасивами (Asset and Liability Management – ALM):

– Співвідношення активів та зобов'язань – вирівнювання структури активів та зобов'язань для забезпечення сталого підтримання ліквідності в різних умовах ринку.

– Визначення ліквідних та іліквідних активів – розробка стратегій щодо взаємного співвідношення ліквідних та іліквідних активів для ефективного управління ліквідністю та ризиками.

4. Диверсифікація джерел ліквідності:

– Залучення різних джерел ліквідності – банк розробляє стратегії для залучення ліквідності з різних джерел, таких як ринкові операції, міжбанківські угоди, привабливі депозити та інші інструменти.

5. Тестування стратегій:

– Стрес-тестування – використання стрес-тестів для оцінки того, якість стратегій управління ліквідністю в умовах негативних сценаріїв.

– Симуляції ринкових умов – використання різних сценаріїв для симуляції ринкових умов і визначення можливих варіантів реакції банку.

6. Моніторинг та звітність:

– Постійний моніторинг ліквідності – систематичне відстеження рівнів ліквідності та вчасне виявлення будь-яких небезпек чи дисбалансів.

– Звітність перед регуляторами – підготовка звітності та інформування регуляторів про стан ліквідності та заходи, прийняті для її забезпечення.

Управління ліквідністю є динамічним процесом, який вимагає постійного моніторингу, аналізу та адаптації стратегій для забезпечення ефективного функціонування банку в різних умовах ринку.

Управління ринковим ризиком є важливою складовою системи управління активами банку і включає в себе ряд ключових аспектів:

1. Методи хеджування:

– Визначення ризиків – банк аналізує різні ринкові ризики, такі як валютний ризик, процентний ризик, ризик курсів активів тощо.

– Визначення хеджування – визначає, які ризики можна або слід захистити від застосування методів хеджування.

2. Моніторинг ринкових умов:

– Аналіз ринкових тенденцій – банк систематично вивчає ринкові умови, зокрема зміни в цінах активів, ставках, валютних курсах тощо.

– Виявлення можливих змін – моніторинг ринкових умов допомагає вчасно виявляти зміни, які можуть вплинути на вартість активів банку.

3. Вибір оптимальних фінансових інструментів:

– Аналіз інвестицій – банк розглядає різні фінансові інструменти та визначає ті, які найбільш підходять для досягнення його цілей та зменшення ринкових ризиків.

– Порівняння ризиків і віддачі – враховуючи різні ринкові умови, банк оцінює, які інструменти можуть забезпечити оптимальне співвідношення ризику і віддачі.

4. Моделювання ринкових сценаріїв:

– Створення сценаріїв – банк використовує моделі для створення різних ринкових сценаріїв, які можуть включати різні рівні волатильності, зміни ставок, зміни валютних курсів тощо.

– Оцінка впливу на портфель – аналіз впливу цих сценаріїв допомагає банку розуміти, як можуть змінитися вартість та прибутковість його портфеля в різних умовах ринку.

5. Стрес-тестування:

– Визначення стресових ситуацій – банк визначає і аналізує сценарії стресу, які можуть включати екстремальні зміни на ринках або несподівані події.

– Оцінка стійкості – стрес-тестування допомагає визначити, наскільки стійкий є портфель банку в умовах негативного впливу.

Усі ці аспекти управління ринковим ризиком допомагають банку активно реагувати на зміни на фінансових ринках, ефективно управляти своїм портфелем та знижувати загальний ринковий ризик.

Управління кредитним ризиком є критичним елементом системи управління активами банку. Кредитний ризик виникає тоді, коли клієнти або контрагенти банку не виконують свої зобов'язання щодо повернення кредитів або виконання інших фінансових зобов'язань. Основні аспекти управління кредитним ризиком включають:

1. Кредитний аналіз:

– Оцінка кредитоспроможності – банк проводить детальний аналіз фінансового стану потенційного позичальника перед наданням кредиту. Цей аналіз може включати фінансові звіти, кредитну історію, ліквідність та інші фактори.

– Визначення рейтингу кредитоспроможності – кредитні аналітики призначають рейтинг кожному клієнту або контрагенту на основі результатів кредитного аналізу. Цей рейтинг визначає, наскільки великим є ризик неповернення кредиту.

2. Моніторинг кредитів:

– Системи моніторингу – банк використовує спеціальні системи моніторингу для постійного слідкування за фінансовим станом своїх кредитних клієнтів. Це дозволяє вчасно виявляти будь-які зміни, які можуть вплинути на їхню кредитоспроможність.

– Аналіз відхилень – виявлення будь-яких відхилень від умов кредитних угод та аналіз їхніх можливих наслідків.

3. Розробка стратегій кредитування:

– Формування кредитної політики – розробка чітких правил та процедур, що визначають, кому і за яких умов можна надавати кредити. Це включає в себе встановлення лімітів кредиту та визначення видів активів, які можуть бути прийняті в забезпечення.

– Стратегії управління портфелем – визначення стратегій щодо розміщення кредитів у різних секторах економіки та регіонах з метою диверсифікації та зменшення загального ризику.

4. Резервування на покриття можливих втрат:

– Створення резервів – банк формує резерви на покриття можливих кредитних втрат. Ці резерви призначені для зменшення впливу непередбачених обставин на фінансовий стан банку.

– Сценарна аналітика – врахування різних сценаріїв розвитку подій для визначення можливих втрат та адекватного формування резервів.

Ефективне управління кредитним ризиком дозволяє банку зменшити ймовірність неповернення кредитів та забезпечити стабільність фінансового стану.

Управління процентним ризиком. Процентний ризик може впливати на вартість портфеля облігацій та інших фінансових інструментів банку. Управління процентним ризиком має на меті зменшення впливу таких змін на фінансовий результат банку. Основні аспекти цього включають:

1. Оптимізація структури облігацій:

– Диверсифікація тривалості – банк може вибирати облігації з різною тривалістю до погашення. Така диверсифікація дозволяє зменшити вразливість до змін у рівні процентних ставок.

– Будівництво збалансованого портфеля – важливо створити портфель облігацій, який враховує різні категорії емітентів, сектори та регіони. Це дозволяє розподілити ризики та підвищити стійкість портфеля до змін у ринкових умовах.

2. Використання інструментів хеджування:

– Процентні свопи – банк може використовувати процентні свопи для захисту від ризику зміни процентних ставок. Це дозволяє обмінювати процентні платежі для зменшення впливу змін у рівні процентів.

– Опційні угоди – використання опцій дозволяє банку захищати себе від негативних рухів на ринку процентних ставок.

3. Моніторинг ринкових умов:

– Аналіз ринкових тенденцій – банк повинен стежити за ринковими тенденціями, щоб вчасно реагувати на зміни у рівні процентних ставок.

– Сценарійний аналіз – важливо розробляти різні сценарії щодо можливих змін у рівні процентних ставок та визначати їхній вплив на портфель.

Управління процентним ризиком є важливою частиною загальної стратегії управління активами банку, оскільки процентні ризики можуть мати значний вплив на фінансові результати та капітал банку. Забезпечення

балансу між потенційними вигодами та ризиками допомагає зберегти стійкість та надійність фінансового інституту.

Інформаційні технології в управлінні активами банку:

– Банківське програмне забезпечення. Використання спеціалізованих платформ та систем, які дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу фінансової інформації.

– Бізнес-аналітика. Застосування аналітичних інструментів для розуміння динаміки фінансових ринків, прогнозування тенденцій та прийняття управлінських рішень.

– Системи звітності. Створення автоматизованих систем звітності для представлення інформації відповідно до вимог регуляторів, внутрішніх стандартів та потреб внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін.

– Ризиковий аналіз. Застосування технологій для ідентифікації, вимірювання та оцінки різних видів ризиків, зокрема кредитних, ринкових, ліквідності тощо.

– Системи хеджування. Використання програмних інструментів для ефективного управління ризиком та захисту активів від негативних ринкових змін.

– Алгоритмічне управління. Використання комп'ютерних алгоритмів для прийняття рішень з розподілу активів в портфелі, що дозволяє швидко реагувати на зміни на ринках.

– Моделювання портфеля. Використання програм для створення моделей портфеля, які дозволяють аналізувати його різні конфігурації та вплив на ризики та доходність.

– Технології розподіленого реєстру. Використання блокчейн-технологій для підвищення ефективності обліку та прозорості управління активами.

– Смарт-контракти. Використання програмових кодів для автоматизації виконання угод та контрактів в умовах, визначених заздалегідь.

– Захист від кіберзагроз. Впровадження заходів забезпечення безпеки для захисту фінансових даних та інформаційних ресурсів від кібератак.

– Роботизація процесів. Використання роботів для автоматизації рутинних операцій, що дозволяє покращити ефективність та знизити ризик помилок.

Загалом, інформаційні технології грають важливу роль у сучасному управлінні активами банку, забезпечуючи швидкість прийняття рішень, підвищену точність аналізів та забезпечуючи відповідність регуляторним вимогам.

Співробітництво з регуляторами, тобто органами, що встановлюють та контролюють стандарти та правила для фінансових установ. У кожній країні цими органами можуть бути центральний банк, фінансові регулятори, агенції з фінансового нагляду та інші. Деталізація цього пункту включає такі аспекти:

1. Дотримання нормативів:

– Законодавство та регулятивні вимоги – банк повинен ретельно слідкувати за всіма законами та нормативами, які стосуються його діяльності. Це може включати в себе вимоги щодо розміру капіталу, ліквідності, управління ризиками, звітності тощо.

– Аудит та перевірки – регулятори можуть проводити аудити та перевірки, щоб переконатися в тому, що банк дотримується всіх встановлених стандартів та правил.

2. Звітність:

– Фінансова звітність – банк повинен надавати регуляторам регулярні фінансові звіти, які містять інформацію про його фінансовий стан, активи та зобов'язання.

– Звіти про ризики – регулярне подання звітів про різні види ризиків (ринковий ризик, кредитний ризик, ліквідність тощо).

3. Співпраця з аудиторами:

– Внутрішні та зовнішні аудити – банк повинен піддаватися як внутрішнім, так і зовнішнім аудитам, щоб забезпечити незалежний огляд його фінансової діяльності та систем управління ризиками.

4. Участь у регулятивних ініціативах:

– Адаптація до змін – банк повинен взаємодіяти з регуляторами у випадку змін в законодавстві або встановленні нових вимог, а також активно брати участь у регулятивних ініціативах.

5. Заходи щодо запобігання фінансовим проступкам:

– Забезпечення дотримання вимог щодо запобігання використанню банків для відмивання грошей та фінансування тероризму (AML/CFT).

Ці аспекти співробітництва з регуляторами допомагають банку не тільки виконувати свої обов'язки відповідно до законодавства, а й створюють умови для стабільної та безпечної фінансової діяльності.

Ці компоненти взаємодіють для забезпечення ефективного управління активами банку та досягнення його стратегічних цілей.

1.3. Методичні підходи до оцінки активів банку

Оцінка активів банку є важливою складовою фінансового управління та ризик-менеджменту в банківській сфері. Існує кілька методичних підходів до оцінки активів банку. Найбільш поширені з них включають:

1. Метод балансової вартості (амортизована вартість) – актив оцінюється за його балансовою вартістю або амортизованою вартістю. Цей підхід часто використовується для фінансових інструментів, таких як облігації.

Термін "балансова вартість" та "амортизована вартість" можуть використовуватися в різних контекстах, тому розглянемо їх відносно фінансових інструментів, зокрема облігацій.

Балансова вартість (Book Value) відображає оцінку актива на балансі банку на конкретний момент у часі. Це значення визначається як вартість

актива на момент його придбання, зменшена на суму амортизації (для облігацій або інших активів, що підлягають амортизації).

Амортизована вартість (Amortized Cost) є поняттям, що використовується для оцінки фінансових інструментів, зокрема довгострокових облігацій. Вона враховує не тільки вартість придбання, але й усі платежі за облігації (купони та виплати основної суми) протягом часу до їхньої погашення.

Важливо відзначити, що балансова та амортизована вартість можуть відрізнятися, особливо коли розглядаються фінансові інструменти, які підлягають зміні їхньої ринкової ціни та амортизації. Амортизована вартість дозволяє краще відображати фактичну вартість активу на конкретний момент у часі, враховуючи усі фактори, які впливають на його ціну.

2. Ринкова вартість – актив оцінюється за ринковою вартістю, тобто за тим, за скільки його можна продати на ринку. Цей підхід дозволяє враховувати коливання цін на ринку. Ринкова вартість:

1. Визначення ринкової вартості – ринкова вартість визначається на основі цін, які актив може здобути на відкритому ринку. Це може включати продаж активу або порівняння його зі схожими активами, які вже торгуються на ринку.

2. Активи, що оцінюються за ринковою вартістю:

– Ліквідні фінансові інструменти – найбільше визначені ринковою вартістю, оскільки їх ціни визначаються на відкритому ринку.

– Акції – вартість акцій визначається ринковою капіталізацією компанії, що випускає ці акції.

– Імовірності кредитного дефолту (кредитні деривативи) – цінні папери, пов'язані із кредитними ризиками, оцінюються на основі ринкових цін та оцінок кредитоспроможності.

3. Переваги ринкової вартості:

– Об'єктивність – відображає реальні умови на ринку.

– Актуальність – враховує зміни на ринку та відображає їх в реальному часі.

4. Недоліки ринкової вартості:

– Необов'язковість – деякі активи можуть не мати активного ринку, на якому їх можна продати, тому їх ринкова вартість може бути менш точною.

– Волатильність – ринкова вартість може змінюватися дуже швидко через коливання попиту та пропозиції.

5. Застосування ринкової вартості:

– Марк-то-маркет – багато фінансових установ використовують ринкову вартість для визначення чистої вартості їхнього портфеля на конкретний момент часу.

– Оцінка портфеля – відображає вартість всього портфеля банку на ринковій основі.

У кожного методу оцінки є свої переваги та недоліки, і вибір конкретного методу може залежати від конкретного контексту та характеристик активів банку.

3. Внутрішня оцінка ризику – актив оцінюється на основі внутрішнього аналізу ризиків, пов'язаних з цим активом. Цей підхід дозволяє банку визначити його внутрішню оцінку ризику та призначити відповідні капіталові вимоги. Метод внутрішньої оцінки ризику є ключовим підходом до оцінки активів банку, оскільки він дозволяє банку визначити ризики, пов'язані з конкретними активами, та призначити відповідні капіталові вимоги для їх покриття. Нижче розглянемо деталі цього підходу:

1. Оцінка ризиків – банк проводить детальний аналіз ризиків, пов'язаних з кожним конкретним активом. Цей аналіз може включати фактори, такі як кредитний ризик, ринковий ризик, ліквідний ризик, операційний ризик тощо.

2. Класифікація ризиків – ризики класифікуються за ступенем важкості та ймовірністю виникнення. Це дозволяє банку визначити, які ризики є найбільш значущими та наскільки часто вони можуть мати місце.

3. Оцінка втрат – банк розраховує можливі втрати, пов'язані з кожним ризиком. Це може включати втрати від зміни ставок, невиконання зобов'язань клієнтами, змін в ринкових умовах та інші сценарії.

4. Призначення капіталових вимог – на основі оцінки ризиків і втрат, банк призначає відповідні капіталові вимоги для кожного активу. Це може включати встановлення рівня капіталу, який банк повинен утримувати для покриття можливих втрат.

5. Моніторинг та коригування – оцінка ризиків є динамічним процесом. Банк моніторить зміни в умовах ринку, економічній ситуації та інших факторах та коригує свої капіталові вимоги відповідно.

Переваги методу внутрішньої оцінки ризику:

– Глибокий інсайт – дозволяє отримати глибокий інсайт у ризики, які є унікальними для конкретного портфеля банку.

– Гнучкість – дозволяє банку адаптувати свої капіталові вимоги до змін в ринкових та економічних умовах.

Обмеження методу внутрішньої оцінки ризику:

– Суб'єктивність – оцінка ризиків може бути суб'єктивною, особливо в тих випадках, коли інформація обмежена.

– Складність – вимагає великої кількості даних та аналітичних зусиль.

Цей метод дозволяє банку більш точно визначати свої капіталові потреби в залежності від специфічних ризиків, з якими він стикається, і сприяє більш ефективному управлінню ризиками.

4. Метод дисконтування потоку грошей – застосовується при оцінці кредитів та інших активів, що генерують потік грошей в майбутньому. Застосовується дисконтний коефіцієнт для приведення майбутніх грошових потоків до сучасної вартості.

Цей метод широко використовується для оцінки активів, що генерують потоки грошей в майбутньому, таких як кредити, облігації або інші фінансові інструменти. Принцип методу полягає у врахуванні часової вартості грошей, тобто того, що гроші, отримані або сплачені в майбутньому, мають різну

вартість у порівнянні з грошми в даний момент часу. Детальна процедура методу дисконтування потоку грошей виглядає наступним чином:

1. Прогноз потоків грошей. Спочатку проводиться оцінка очікуваних потоків грошей, які актив приносить в майбутньому. Наприклад, у випадку кредиту це можуть бути очікувані платежі від позичальника.

2. Визначення ставки дисконту. Обирається ставка дисконту, яка відображає ризики та можливість інвестування грошей в альтернативні активи. Ця ставка використовується для приведення майбутніх грошових потоків до їхньої сучасної вартості.

3. Дисконтування потоків грошей. Кожен майбутній потік грошей дисконтується, тобто ділиться на $(1 + \text{дисконтна ставка})$ в ступені кількості років в майбутньому. Це відбувається для кожного періоду прогнозу.

4. Сумування приведених потоків грошей. Знайдені приведені потоки грошей сумуються для отримання чистої приведеної вартості активу.

5. Оцінка активу. Отримана чиста приведена вартість є оцінкою активу. Якщо ця вартість більше поточної ринкової вартості активу, може виникнути інвестиційний потенціал. Якщо менше – актив може бути переоцінений.

Цей метод дозволяє враховувати часовий аспект та ризики, пов'язані зі змінами вартості грошей в часі, що робить його ефективним для оцінки активів з довгостроковими потоками грошей.

5. Метод портфеля – актив оцінюється у контексті всього портфеля банку. Цей підхід дозволяє враховувати взаємодію різних активів в портфелі та їх вплив на загальний ризик та дохід банку.

Метод портфеля є підходом до оцінки активів банку, який враховує взаємодію та взаємозалежність різних активів, що складають портфель банку. Основна ідея полягає в тому, що вартість кожного окремого активу може бути визначена краще в контексті всього портфеля, а не ізольовано. Детальніше про метод портфеля:

1. Розпізнавання взаємодії. Метод портфеля передбачає аналіз того, як різні активи взаємодіють між собою. Наприклад, якщо в портфелі є

комбінація різних видів кредитів чи інших фінансових інструментів, важливо врахувати, якість цього різноманіття та його вплив на ризик та дохід.

2. Диверсифікація ризиків. Основна перевага методу портфеля полягає в можливості диверсифікації ризиків. Якщо один актив має високий ризик, його може компенсувати менший ризик інших активів в портфелі.

3. Розрахунок портфельної вартості. Замість оцінки кожного активу окремо, вартість портфеля розраховується, враховуючи всі активи та їхню вагу в портфелі. Це може включати фінансові інструменти, кредити, цінні папери та інші активи.

4. Оцінка синергії. Метод портфеля дозволяє визначити синергію між різними активами. Синергія може виникати, наприклад, коли вартість одного активу підвищується або зменшується в результаті змін в іншому активі.

5. Прийняття рішень на основі портфеля. З використанням методу портфеля банк може приймати більш обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів, оптимізації портфеля та управління ризиками. Цей підхід також може бути корисним при формуванні стратегії інвестування та визначенні капіталових вимог.

Метод портфеля є важливим інструментом управління ризиками та фінансовою стратегією банку, оскільки він дозволяє отримати більш повний образ про вплив різних активів на фінансовий стан у цілому.

6. Метод економічного доданку – визначається економічний внесок активу в дохід банку. Цей підхід допомагає визначити, як актив приносить прибуток та яким чином впливає на фінансовий результат.

Метод економічного доданку є одним з методів оцінки активів банку, який дозволяє визначити ефективність та внесок конкретного активу в фінансовий результат банку. Цей підхід базується на концепції економічного доданку (Economic Value Added, EVA), що визначається як різниця між прибутком, залученим до виробництва, та затратами капіталу, які потрібні для забезпечення цього прибутку. Розглянемо детальніше кроки та основні етапи використання методу економічного доданку для оцінки активів банку:

1. Визначення прибутку – банк визначає прибуток, отриманий від конкретного активу. Це може бути чистий прибуток або прибуток до оподаткування.

2. Визначення затрат капіталу – затрати капіталу оцінюються на основі вартості різних видів капіталу, які вкладені в актив. Це може включати власний капітал, запозичений капітал та інші форми зобов'язань.

3. Обчислення економічного доданку (EVA) – визначається як різниця між прибутком та затратами капіталу:

$$EVA = \text{Прибуток} - \text{Затрати капіталу} \quad (1.1)$$

4. Оцінка ринкової вартості капіталу – ринкова вартість капіталу може бути визначена на основі вартості акцій банку на відкритому ринку або іншими методами, які відображають загальну вартість капіталу.

5. Порівняння EVA з ринковою вартістю капіталу – якщо EVA перевищує ринкову вартість капіталу, то актив вважається ефективним і вносить позитивний внесок у фінансовий результат банку. У разі, якщо EVA менше ринкової вартості капіталу, актив може вважатися менш ефективним або навіть збитковим. Цей метод дозволяє банку визначити, наскільки конкретний актив сприяє створенню вартості для власників капіталу та чи доцільно його утримання в портфелі. Використання методу економічного доданку сприяє більш об'єктивній оцінці фінансової продуктивності та рентабельності активів банку.

Важливо враховувати, що банки часто використовують комбінацію різних методів для комплексної оцінки своїх активів, особливо в умовах змінливого фінансового середовища та ризиків. Кожен з цих підходів має свої переваги та обмеження, і вибір конкретного методу може залежати від типу активу та стратегії банку.

1. Банківські активи є ключовим елементом фінансової діяльності банків і виконують різноманітні функції, такі як генерація прибутку, забезпечення ліквідності та здійснення кредитної політики. Банківські активи представляють собою портфель різноманітних фінансових інструментів, включаючи грошові активи, кредити, інвестиційні цінності та нерухомість, призначених для генерації прибутку та забезпечення фінансової стабільності. Активи банків можуть бути класифіковані в залежності від їх призначення та характеру, включаючи готівку, кредити, інвестиції та нерухомість. Ця класифікація допомагає банкам управляти ризиками та оптимізувати їхні фінансові операції.

Головною метою банківських активів є максимізація прибутку при забезпеченні адекватного рівня ліквідності та управління ризиками. Класифікація та раціональне управління активами допомагають досягти цих цілей. Банки використовують класифікацію активів для стратегічного управління ризиками, зокрема кредитним, ліквіднісним та ринковим ризиком. Це дозволяє їм адаптуватися до змін у фінансовому середовищі та забезпечувати стабільність діяльності. В цілому, банківські активи грають важливу роль у фінансовій системі, і їхнє ефективне управління визначає успіх банку та сприяє стабільності фінансового сектору в цілому.

2. Управління активами банку – це комплексний підхід, що включає в себе різні аспекти, такі як ризикованість, ліквідність, портфельне управління та інші, для забезпечення максимальної прибутковості та ефективного взаємодії з ринками. Оцінка та управління різними видами ризиків є однією з найважливіших складових системи. Банк повинен бути готовий виявляти, аналізувати та мінімізувати різноманітні фінансові та ринкові ризики.

Оптимізація портфеля та диверсифікація активів є ключовим елементом стратегії банку для досягнення збалансованості між ризиком та прибутком. Підтримання належного рівня ліквідності є необхідним для забезпечення спроможності банку виконувати свої фінансові зобов'язання.

Використання сучасних інформаційних технологій та спеціалізованих програм допомагає в ефективному моніторингу, аналізі та звітуванні. Дотримання вимог регуляторів та збереження високого стандарту довіри від громадськості є ключовими чинниками для успішної діяльності банку. Узагальнюючи, ефективна система управління активами допомагає банку досягати стабільності, мінімізувати ризики та максимізувати прибуток у нинішніх умовах змінливого фінансового середовища.

3. Оцінка активів банку є ключовим елементом фінансового управління та ризик-менеджменту, і існує кілька методичних підходів до її проведення. Кожен з цих підходів має свої особливості та застосування в конкретних ситуаціях. Банки часто використовують комбінацію різних методів для оцінки активів. Це дозволяє отримати комплексний погляд на ризики та дохід, пов'язані з портфелем активів. Метод ринкової вартості важливий для активів, які піддаються коливанням цін на ринку. Внутрішня оцінка ризику грає важливу роль у визначенні капіталових вимог та управлінні фінансовими ризиками. Метод економічного доданку допомагає визначити внесок кожного активу у фінансовий результат банку, що сприяє управлінню прибутком та стратегічним плануванням. Врахування взаємодії активів в рамках методу портфеля робить оцінку більш системною, допомагаючи зрозуміти вплив кожного активу на загальний фінансовий стан банку. Враховуючи різноманіття методів та їхню сполученість, банки можуть забезпечити більш об'єктивну та комплексну оцінку своїх активів, що, в свою чергу, сприяє ефективному фінансовому управлінню та мінімізації ризиків.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ АТ «ОЩАДБАНК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» на сьогодні є однією з найбільших фінансових установ в Україні, володіючи широкою мережею філій і представництв. Банк має довгу історію, оскільки його започаткування сягає далекого 1841 року. Сьогодні банк активно взаємодіє з урядом і регуляторами, сприяючи впровадженню реформ у фінансовому секторі. Цей банк єдиний в Україні, який користується законодавчо закріпленою гарантією держави на повне збереження грошових коштів індивідуальних клієнтів, а також інших цінностей, що їм довірено.

У зв'язку з масштабним вторгненням РФ в Україну, Ощадбанк, як критична інфраструктурна установа, в першу чергу спрямував свої зусилля на забезпечення стабільної та безперебійної роботи на всіх рівнях. Це стосується функціонування відділень, банкоматів, мобільного додатку, чат-бота, контактного центру та мережі терміналів. Клієнти набули впевненості, що банк ефективно функціонує, навіть при великому масштабі війни, зберігаючи довіру до Ощадбанку і всієї банківської системи.

Важливим завданням для банку є якнайшвидше відновлення операцій на деокупованих територіях. Таким чином, Ощадбанк негайно відновлює роботу у звільнених містах при наявності відповідних умов безпеки. На сьогодні українці можуть скористатись банківськими послугами в 1182 відділеннях, розташованих у всіх контрольованих регіонах України. За даними НБУ на кінець першого півріччя 2023 року, Ощадбанк має другу за розгалуженістю мережу відділень серед всіх банків України (рис. 2.1), а також надає доступ до послуг через 2790 банкоматів та 2555 терміналів самообслуговування. Більшість послуг Ощадбанку є цілодобовими та доступними в додатку «Мобільний Ощад».

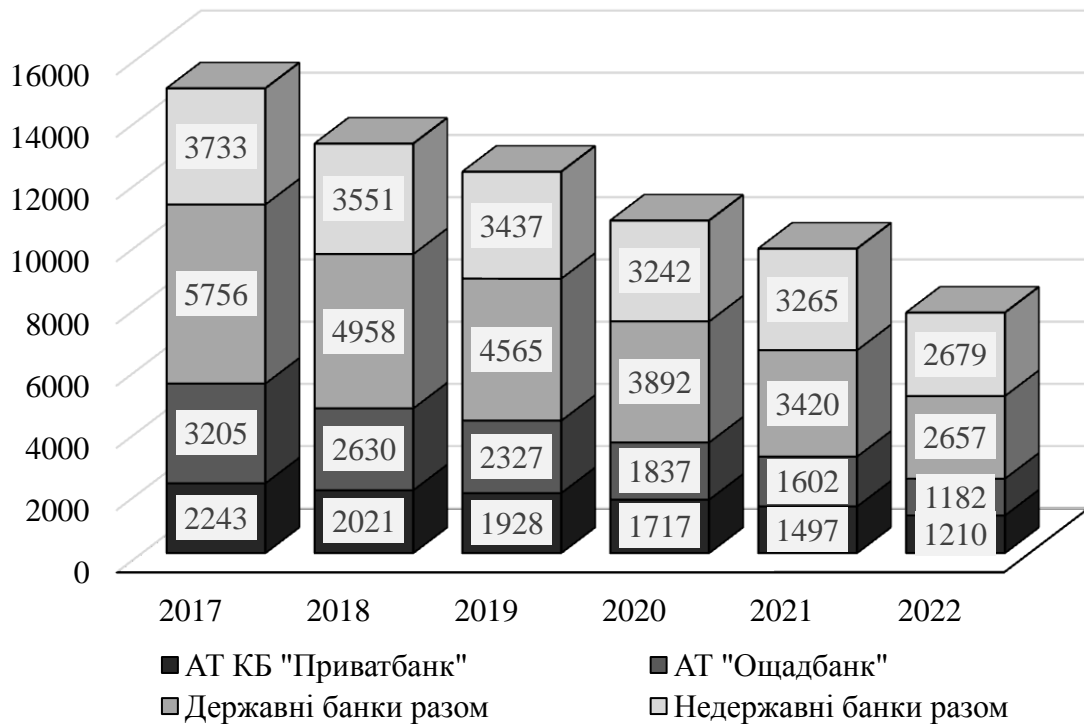

Рис. 2.1. Динаміка кількості відділень банків України у 2018-2022 рр.

Джерело: узагальнено за даними НБУ [32]

Ощадбанк є активним учасником спільної мережі системно важливих банків України, відомої як Power Banking, ініційованої НБУ. Ця мережа об'єднує установи, які надають банківські послуги, такі як отримання готівки, здійснення платежів, перекази та валютний обмін, навіть в умовах тривалого відсутності електроенергії. Зокрема, 450 відділень банку входять до складу Power Banking і готові забезпечувати свої послуги навіть при повному відключенні електропостачання.

У початковий період війни для підтримки своїх клієнтів Ощадбанк ввів кредитні канікули та запусив програми реструктуризації. Клієнти мали можливість користуватись раніше встановленими кредитними лімітами на своїх картках без будь-яких обмежень. У травні Ощадбанк першим серед банків відновив роздрібне кредитування і підтвердив своє лідерство на ринках авто- та іпотечних позик. У 2023 році банк продовжує успішно утримувати лідерські позиції на цих ринках. Наприклад, протягом цього року

1868 клієнтів отримали автокредити від Ощадбанку, що складає 58% ринкової частки. Більше того, банк видав близько 760 млн. грн. іпотечних кредитів, охоплюючи 55% ринку.

Ощадбанк також є провідним учасником державної програми пільгового іпотечного кредитування «ЄОселя». За програмою видано понад 1000 таких кредитів на загальну суму 1,4 млрд. грн. Ця програма включає в себе видання першого кредиту на придбання квартири в об'єкті незавершеного будівництва і є першою спільною ініціативою з регіональною владою, яка компенсує частину відсоткової ставки зі свого бюджету.

Завдяки стійкій ефективності, банк володіє великим рівнем довіри серед українців. Протягом перших шести місяців 2023 року сума гривневих депозитів Ощадбанку зросла на понад 10 млрд. грн. і досягла майже 54 млрд. грн.. Серед депозитних продуктів банку особливо популярні вклади «Мій захисник» та «Моя перемога». Привілейований депозит «Мій захисник» призначений для військовослужбовців і членів їх сімей, і на кінець червня на нього було розміщено 13,4 млрд. грн. Щодо вкладу «Моя перемога» із підвищеною відсотковою ставкою, на нього можуть розмістити гроші всі бажаючі, і з моменту його запуску 10 травня 2023 року українці вклали в нього понад 4,5 млрд. грн.

Ощадбанк виступає як ключовий банк в Україні, що надає доступні кредитні ресурси клієнтам у сегменті мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ) шляхом участі в загальнодержавних і партнерських програмах, зокрема в програмах «Доступні кредити 5-7-9%» та портфельних гарантій. Після розпочатку повномасштабного вторгнення банк розпочав свою першу кредитну кампанію в березні 2022 року, підтримуючи аграрні підприємства та надаючи їм фінансування на суму понад 5 млрд. грн..

В умовах воєнного стану Ощадбанк впроваджує додаткові напрями кредитування для клієнтів ММСБ, надаючи пільгові кредитні продукти для релокації бізнесу та пропонуючи участь експортерам у програмі страхування кредитів, яку забезпечує Експортно-кредитне агентство (ЕКА). Також

важливим напрямом є співпраця з місцевими органами влади, що допомагає Ощадбанку підвищувати доступність кредитів для бізнесу, і наразі укладено восьме подібне партнерство.

Ощадбанк активно взаємодіє з міжнародними партнерами, які сприяють відновленню та розвитку економіки України. Недавно банк брав участь у реалізації грантової ініціативи з підтримки українського бізнесу, що була фінансована урядом Німеччини. Разом з Ощадбанком і German Sparkassenstiftung у цьому проєкті також брали участь Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) та Фонд розвитку підприємництва (ФРП). Під час першого етапу цього проєкту Ощадбанк видав позики бізнесу на суму 164 млн. грн., з яких 26 млн. грн. було покрито грантами німецького уряду (що складає до 30% від загальної суми).

Розглянемо основні показники фінансово-економічної діяльності Ощадбанку (див. табл. 2.1), який займає значуще положення за обсягом активів і розгалуженою мережею в Україні. На даному етапі ключовим завданням цієї комерційної установи є забезпечення високого рівня довіри клієнтів, незважаючи на сучасні умови.

Таблиця 2.1

Окремі статті активів Ощадбанку за 2018-2022 рр., тис. грн.

Назва статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022-2018 (+, -)
Грошові кошти та їх еквіваленти	21456983	56802954	26514696	19001319	28376712	6919729
Кредити, надані клієнтам	67543176	65168344	63226077	74754086	83215595	15672419
Інвестиції	116590238	113616183	130251541	128647349	143398851	26808613
Всього активів	217751969	249101121	233538884	234971434	269274070	51522101

Узагальнені дані щодо складу активів Ощадбанку вказують на щорічну зростаючу їх динаміку. Так, грошові кошти мали найбільше значення 56803 млн. грн. у 2019 році (це напередодні пандемічної кризи), а найменше –

19001,3 млн. грн. у 2021 році (коли пандемія тривала вже другий рік). Проте 2022 рік став роком відродження та зростання цієї складової активів й інших також, не дивлячись на військову агресію. Як приклад, на кінець 2022 року засвідчується найбільше зростання суми кредитів до 83215,6 млн. грн.. Ця сума перевищує навіть суму періоду 2019 року (перед коронакризою) на 18047,2 млн. грн.. Загалом за період 2018-2022 рр. кредити, надані клієнтам, зросли на 15672,4 млн. грн.. Проте найбільш інтенсивно зростали впродовж 2018-2022 рр. інвестиції банку в цінні папери з 116590,2 млн. грн. на початок періоду до 143398,8 млн. грн. на кінець періоду (приріст 26808,6 млн. грн.).

Для наочності зобразимо динаміку окремих згрупованих активів Ощадбанку на рисунку 2.2.

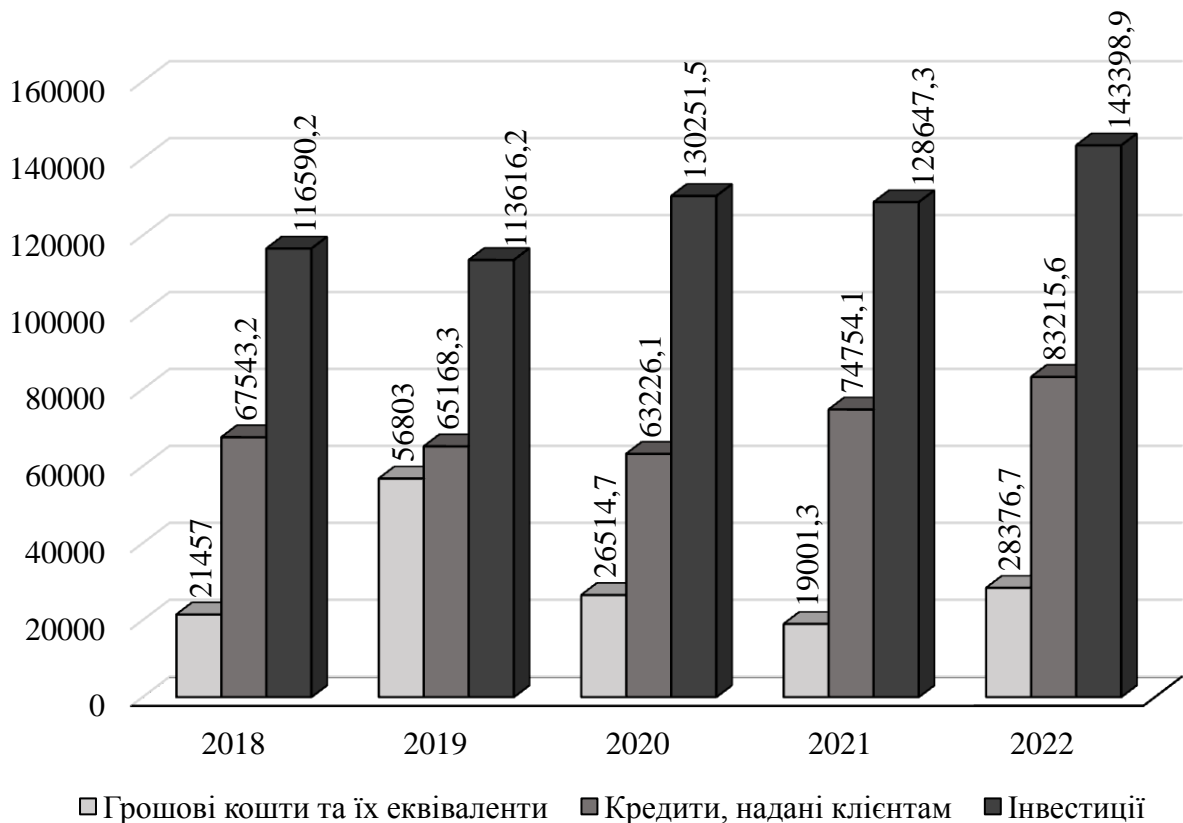

Рис. 2.2. Динаміка окремих статей активів Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн.

З рисунку 2.2 можна чітко помітити збільшення всіх представлених груп активів станом на кінець 2022 року. Обрання саме цих активів

пояснюється тим, що кредитно-інвестиційні операції є найбільшими за обсягом активних операцій, за допомогою яких банки генерують свої доходи. В свою чергу, грошові кошти та їх еквіваленти є невід'ємною частиною забезпечення ліквідності банку. Тож зростання цих груп активів визначає тренд подальшого зростання обсягів ресурсів Ощадбанку та його фінансової сталості.

Другою половиною фінансової звітності сучасних бізнесових структур є наявність капіталу та зобов'язань, тобто джерел фінансування активів. Представлені у таблиці 2.2. дані надають уявлення про стан і рух зобов'язань Ощадбанку протягом 2018-2022 років.

Таблиця 2.2

Окремі статті зобов'язань Ощадбанку за 2018-2022 рр., тис. грн.

Назва статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022-2018 (+,-)
Кошти банків	54074	58040	5823982	7608283	543326	489252
Рахунки клієнтів	154016454	202143040	186167805	191452783	233940309	79923855
Кредити, що отримані від міжнародних та інших організацій	34496675	18303243	11744323	7908096	6041534	-28455141
Субординований борг	2879790	2462640	1276240	878960	716442	-2163348
Всього зобов'язань	199209255	229549213	211603685	213037422	247092539	47883284

Як бачимо, впродовж 2018-2022 років відбуваються суттєві зміни у структурі зобов'язань: Ощадбанк переходить від фінансування за рахунок міжнародних кредитів і субординованого боргу до збільшення зобов'язань перед клієнтами. Так, останні на кінець 2022 року істотно зросли та становили 233940,3 млн. грн., а за період 2018-2022 років загальне збільшення рахунків клієнтів становило 79923,9 млн. грн.. Зменшення за статтею міжнародних зобов'язань становило за період 28455,1 млн. грн., а за статтею субординований борг – 21633,5 млн. грн. Загалом Ощадбанк має

зростання суми заборгованості з 199209,3 млн. грн. у 2018 році до 247092,5 млн. грн. у 2022 році, тобто приріст складає 47883,3 млн. грн. Таке суттєве збільшення суми зобов'язань свідчить про ефективну роботу установи та збільшення її фінансової активності. Динамічне зростання фінансових зобов'язань є важливим показником стабільності Ощадбанку та довіри клієнтів.

Представимо величину зобов'язань Ощадбанку на рисунку 2.3. Графік ілюструє стабільне зростання фінансових зобов'язань банку за рахунками клієнтів протягом визначеного періоду, вказуючи на активний розвиток і розширення його фінансового портфеля.

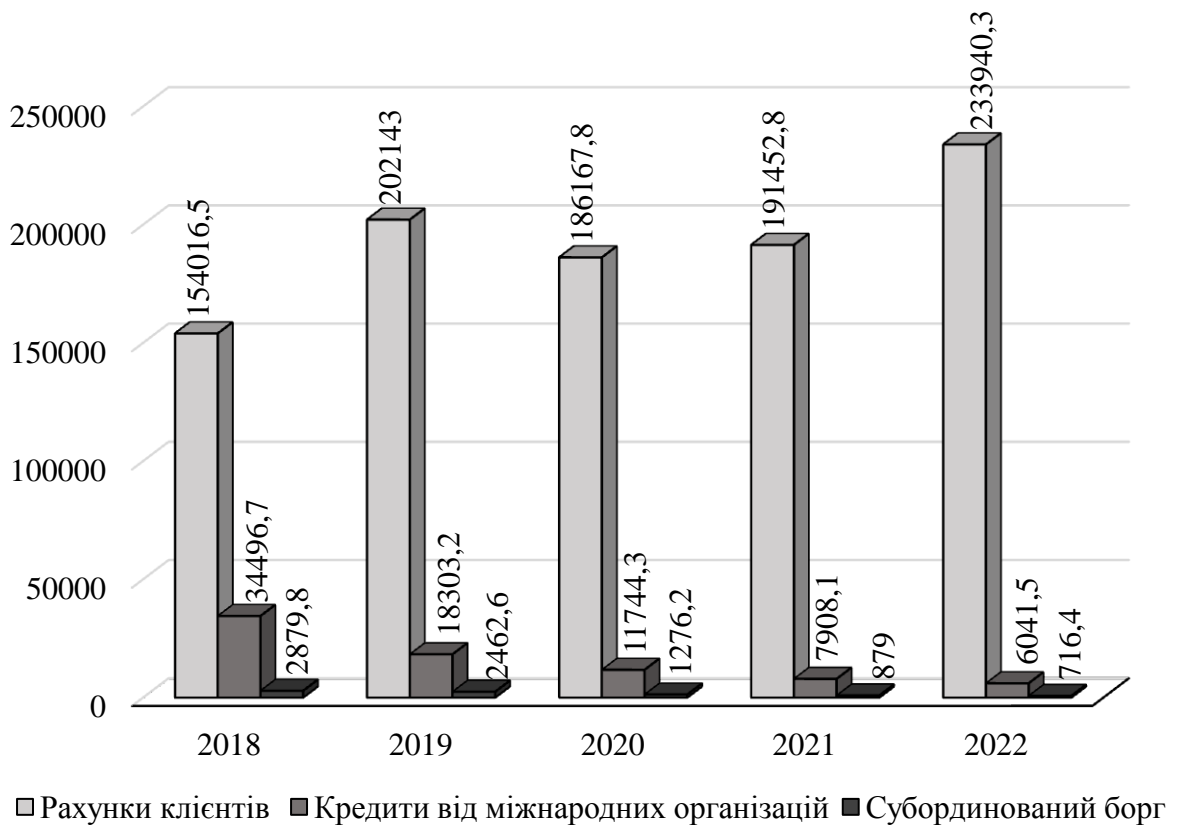

Рис. 2.3. Динаміка окремих статей зобов'язань Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн.

Отже, відбувається інтенсивне зростання рахунків клієнтів банку (строкові депозити й рахунки до запитання) як складової його зобов'язань, що вказує на успішне залучення ресурсів та активну участь Ощадбанку в

роботі національного фінансовому ринку.

Важливою складовою пасивів банку є власний капітал, що формується із статутного капіталу та інших доходів, що утворюються під час інвестиційно-кредитних операцій банку, і які розподіляються на чітко визначенні завдання – це, перш за все, підтримка фінансової стійкості банку та, по-друге, забезпечення його незалежності серед решти конкурентів.

Статутний капітал державного банку представляє собою фінансовий резерв, затверджений у статуті банку, який визначає загальну вартість внесків його засновників. Величина статутного капіталу визначається на етапі заснування банку та може бути змінена за рішенням власників або відповідно до вимог регуляторних органів. Статутний капітал гарантує відповідальність банку перед його кредиторами і визначає максимальний обсяг ризику, який банк може приймати.

Таблиця 2.3

Динаміка власного капіталу Ощадбанку за 2018-2022 рр., тис. грн.

Назва статті	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022-2018 (+, -)
Акціонерний капітал	49724980	49724980	49724980	49724980	49724980	0
Непокриті збитки	(33219707)	(33004661)	(30334988)	(30106919)	(29777746)	-3441961
Всього власного капіталу	18542714	19551908	21935199	21887537	22181531	3638817

Протягом періоду дослідження акціонерний капітал Ощадбанку не змінювався, тож основні зміни відбувалися у інших статтях капіталу банку. Серед цих статей найбільш небезпечною, з точки зору фінансової стійкості, є стаття «Непокриті збитки». Її розмір є доволі суттєвим і складає на кінець 2018 року 66,8% від акціонерного капіталу, а наприкінці 2022 року – 59,9%. Позитивним тут можна вважати два моменти: по-перше, збиток повністю

перекрито статурним капіталом, що дозволяє банку мати позитивне значення власного капіталу, а, по-друге, розмір непокритого збитку постійно зменшується за рахунок отриманого банком прибутку. Проте враховуючи значні обсяги цих збитків їх зниження є доволі повільним. Загалом за період 2018-2022 роки збитки було зменшено на 3441961 тис. грн., або на 10,36%.

Згруповані дані щодо пасивної частини балансу банку продемонструємо на рис. 2.4.

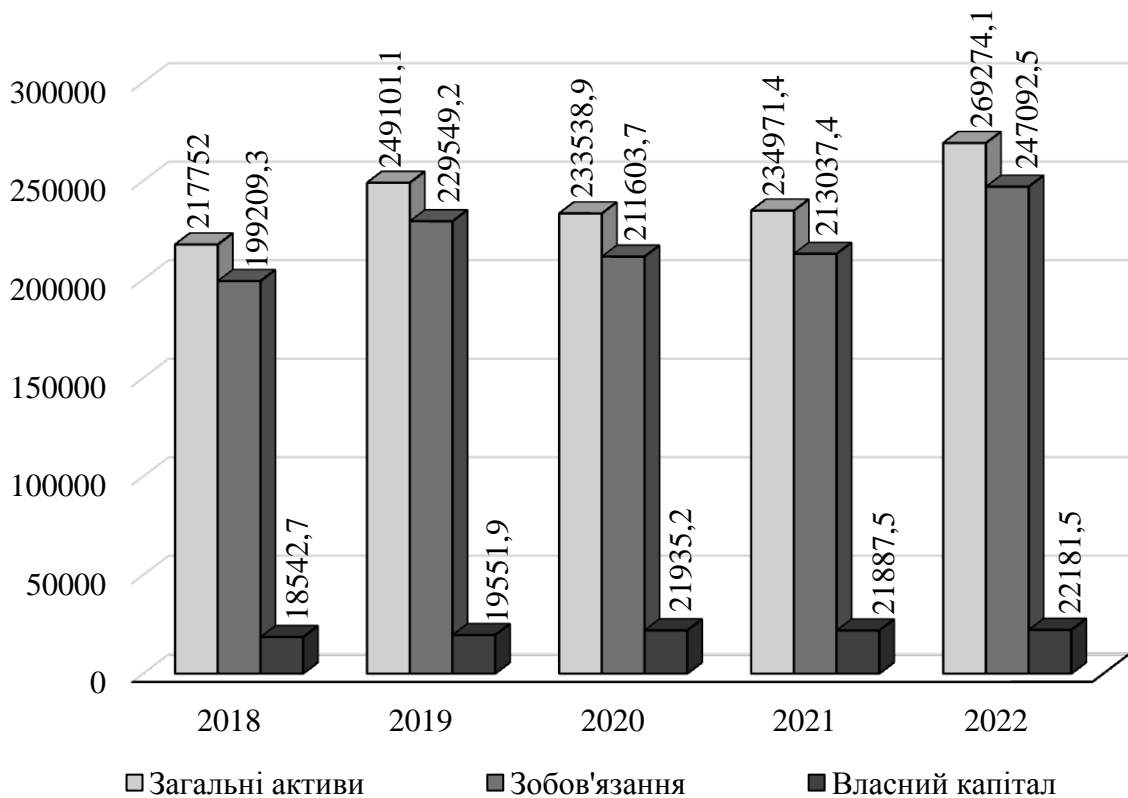

Рис. 2.4. Зміна загальних активів, капіталу та зобов'язань Ощадбанку за період 2018-2022 рр., млн. грн.

Як видно з рисунка 2.4, капітал банку у 2018-2022 роках поступово зростає з 185542,7 млн. грн. до 22181,5 млн. грн. у 2022 році, або на 19,6%. Проте найбільше фінансування діяльності банку відбувається за рахунок залученого капіталу, тобто зобов'язань. Так, на кінець 2022 року частка власного капіталу у загальній сумі активів становить лише 8,2%, а у 2018 році, відповідно, 8,5%. Проте частка фінансування банківських активів за

рахунок власного капіталу визначається національними і міжнародними банківськими стандартами і регулюється для забезпечення фінансової стійкості. Нормальна частка власного капіталу у фінансуванні банківських активів може варіюватися від 8% до 12% в залежності від регуляторних вимог та рівня ризиків, які приймає банк.

Висока частка власного капіталу свідчить про фінансову міцність банку і може використовуватися як показник його відповідальності перед ризиками. Регулярна оцінка та адаптація частки власного капіталу дозволяє банку ефективно управляти ризиками та забезпечувати довіру вкладників та інших учасників фінансового ринку.

2.2. Аналіз прибутковості використання активів банку

Прибутковість використання активів банку є ключовим показником його фінансового успіху та ефективності. Цей показник відображає здатність банку отримувати дохід від використання своїх активів, таких як кредити, цінні папери та інші фінансові інструменти. Вища прибутковість активів свідчить про ефективне розміщення ресурсів та успішне управління фінансовим портфелем банку.

Збільшення прибутковості використання активів може бути досягнуте шляхом раціонального управління ризиками та вдосконалення стратегії розміщення активів. Банки часто спрямовують зусилля на максимізацію прибутковості активів, пристосовуючи свої стратегії відповідно до змін у ринкових умовах і ризиках.

При дослідженні ключових показників управління активами банку важливим етапом є аналіз основних фінансових результатів (табл. 2.4).

Серед доходів банку найбільшу вагу мають процентні доходи. За період 2018-2022 років вони зростають з 19345 млн. грн. до 22442,3 млн. грн., в той самий час позитивним є зниження процентних витрат з 13894,7 млн. грн. до 7557,9 млн. грн. Таким чином, загалом за період чистий процентний

дохід зріс на 173,1%, або у 2,7 рази. Основним джерелом процентного доходу для Ощадбанку, як для всіх державних банків в Україні, є доходи від ОВДП. Перевантаження інвестиційних портфелів банків цим видом цінних паперів має позитивний вплив на ліквідність та фінансову стійкість банківських установ, проте такий підхід зменшує зацікавленість банківської системи у кредитуванні економіки та пошуку нових клієнтів.

Таблиця 2.4

Фінансові результати Ощадбанку за 2018-2022 роки, тис. грн.

Назва показників	2018	2019	2020	2021	2022	Темп приросту 2022 до 2018, %
Процентні доходи	19344985	19058214	18462282	21349006	22442299	16,0
Процентні витрати	13894739	13566574	10476278	7984489	7557921	-45,6
Чистий дохід процентний	5450245	5491640	7986004	13364517	14884378	173,1
Комісійні доходи	5307577	6443848	8043812	9802395	9386603	76,9
Комісійні витрати	1842092	2240349	3080510	3602443	3454371	87,5
Чистий дохід комісійний	3465484	4203499	4963302	6199953	5932232	71,2
Відрахування до резервів	-3605816	-123936	1623142	2081863	11471681	418,1
Адміністративні та ін. операційні витрати	11236200	9944385	12776306	12432281	15366662	36,8
Чистий прибуток (збиток)	162238	255158	2776323	1055378	639803	294,4

Аналіз доходів і витрат Ощадбанку за комісійними операціями також має зростаючу динаміку, що безпосередньо формує прибуток банку. Проте

якщо комісійні доходи за період 2018-2022 років зросли на 76,9%, то комісійні витрати відповідно зростали інтенсивніше – на 87,5%. Загалом це зменшує темп зростання чистого комісійного доходу і він складає за 2018-2022 роки 71,2%.

Щодо інших операційних витрат банку, то значно зросли витрати на формування резервів банку. Їх тем зростання складав 418,1%. У кредитній сфері витрати на резерви є необхідною складовою для забезпечення відповідності регуляторним вимогам та збереження фінансової стійкості банку.

Відомо, що зростання витрат на відрахування до резервів банку може свідчити про збільшення ризику неповернення кредитів і зменшення якості його кредитного портфеля. Підвищення витрат на відрахування може бути реакцією на несприятливі економічні умови, що можуть призвести до збільшення кількості неплатоспроможних боржників.

З іншого боку, зростання витрат на відрахування до резервів може бути стратегічним рішенням банку для зменшення ризику та збереження фінансової стійкості. Тож таке зростання резервів могло бути викликане рішенням менеджменту банку захиститися в умовах економічної невизначеності та військової агресії.

Отже, Ощадбанк, з одного боку, незважаючи на складність ситуації у країні, має зростання доходів, а з іншого, зростають і витрати, що не дозволяє суттєво збільшувати прибутки. Тому також важливо відзначити, що протягом 2018-2022 років Ощадбанк був прибутковим. Чистий прибуток банку показував нестійку тенденцію зростання. Так, у 2018 році сума чистого прибутку складала 162,2 млн. грн., потім він стрімко зростає у 2020 році до 2776,3 млн. грн. та у 2021 році скорочується до 1055,4 млн. грн..

Це відбулося головним чином за рахунок суттєвого зниження процентних витрат, що сталося через здешевлення джерел фінансування. Чистий комісійний дохід зріс на 18,1%, майже до 5 млрд. грн., переважно завдяки збільшенню прибутку від розрахунково-касового обслуговування

клієнтів. Торговельний дохід, який виник внаслідок переоцінки ОВДП у капіталі банку, склав у 2020 році 3,7 млрд. грн.

У 2022 році через воєнні дії прибуток ще зменшився до 639,8 млн. грн., що є несуттєвим (як для системного банку із всеукраїнським покриттям) проте непоганим результатом з огляду на посилення військових дій. Прибутковість банку свідчить про успішне ведення бізнесу, ефективне управління активами та пасивами, а також здатність заробляти на різних видах роботи. На рисунку 2.5 представлені показники рентабельності діяльності Ощадбанку за 2018-2022 р.

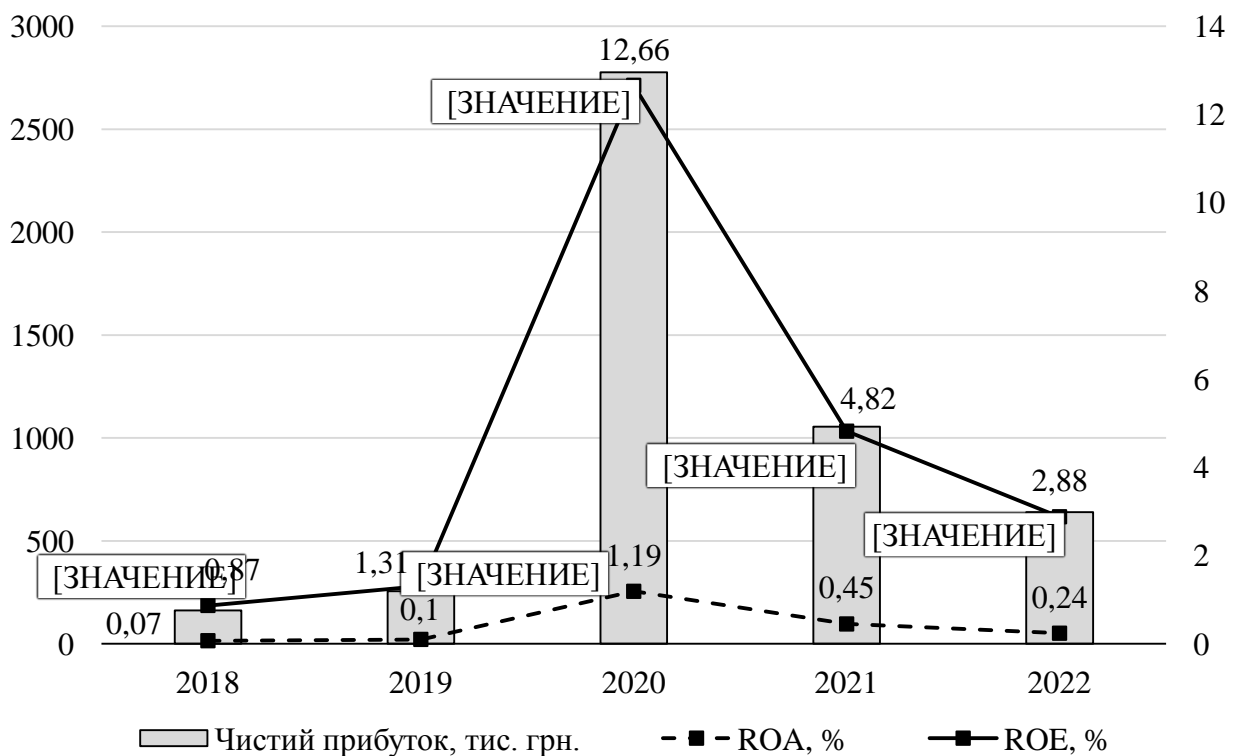

Рис. 2.5. Чистий прибуток, рентабельність активів (ROA) і рентабельність капіталу (ROE) Ощадбанку впродовж 2018-2022 років

Рентабельність діяльності банку вказує на здатність установи до ефективного використання ресурсів та отримання прибутку з різних операцій. З рисунку 2.5 спостерігаємо, що рентабельність активів Ощадбанку протягом 2018-2022 років була низькою. У 2020 році було підвищення цього

показника до 1,19%, проте ця тенденція не закріпилася і вже у 2021-2022 роках прибутковість впала до 0,24% у 2022 році. Так само поводить ся і прибутковість капіталу: вона має максимальне значення у 2020 році 12,66 % та знижується до 2,88% у 2022 році. Нестійкість показників рентабельності може свідчити про фінансову нестабільність банку, де результати можуть значно коливатися з періоду в період.

Також, це може вказувати на вплив зовнішніх факторів, таких як економічні коливання, зміни у ринкових умовах або політиці, військові дії.

Нестійкість рентабельності може бути також наслідком неефективного управління ризиками та відсутності стабільних стратегій фінансової діяльності. Це може ускладнювати прогнозування фінансових результатів банку та порушувати довіру інвесторів та акціонерів.

2.3. Дослідження ліквідності банку та системи управління її ризиками

Звичайною практикою для банківських систем та їх регуляторів є установлення нормативів, за допомогою яких можна оцінити різні аспекти функціонування банків. В Україні використовується система економічних нормативів для аналізу загальних показників фінансової стійкості банків і здійснення оцінки їх роботи. Ця система дозволяє зробити висновки про різні параметри фінансової діяльності банків на основі визначених економічних критеріїв. Такий підхід допомагає регуляторам і зацікавленим сторонам ефективно відслідковувати та аналізувати стан банківської системи в цілому.

Серед цих нормативів норматив ліквідності для банків є ключовим параметром, що визначає рівень готівки та легко конвертованих активів, які повинен утримувати банк для підтримання своєї ліквідності. Цей норматив встановлює мінімальний розмір ліквідних активів, які повинен мати банк у портфелі, щоб вчасно виплачувати зобов'язання перед вкладниками та іншими кредиторами.

Банківський норматив ліквідності може включати в себе вимоги до певних видів активів, таких як готівка, депозити в центральних банках, а також інші легко реалізовані фінансові інструменти.

Дотримання нормативу ліквідності є важливим для уникнення фінансових криз і забезпечення фінансової сталості банку. Регулярний моніторинг і відповідність цьому нормативу дозволяє банкам ефективно керувати ліквідністю та забезпечувати нормальну роботу банківської системи.

Для аналізу ліквідності Ощадбанку використаємо показники ліквідності, представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Економічні нормативи встановлені НБУ щодо оцінки ліквідності банків

Нормативи ліквідності				
Н6	Ліквідність короткотермінова		Відношення активів до зобов'язань з терміном погашення до 1-го року	Не менше 60%
LCR	Коефіцієнт покриття ліквідністю		Відношення найкращих активів ліквідних до чистого очікуваного відтоку коштів. Чистий очікуваний відтік коштів обчислюється через різницю сукупних очікуваних відтоків і сукупних очікуваних надходжень коштів.	Не менше 100%
	LCR _{ВВ}	Коефіцієнт покриття ліквідністю за валютами всіма		
	LCR _{ІВ}	Коефіцієнт покриття ліквідністю в валюті іноземній		
NSFR	Коефіцієнт чистого стабільного фінансування		Відношення наявних стабільних фондів до необхідних стабільних фондів	Не менше 100%

Норматив короткотермінової ліквідності (Н6) встановлює мінімальний обсяг активів, потрібний для виконання фінансових зобов'язань протягом 1 року. Цей норматив був відмінений постановою Правління НБУ від 23.03.2022 №59 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів

НБУ». Регулятор аргументував це запровадженням нового нормативу NSFR, який є більш сучасним показником ліквідності.

Також у 2018 році постановою Правління НБУ №13 «Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15.02.2018 р. було впроваджено новий обов'язковий норматив ліквідності – коефіцієнт LCR, що замінив нормативи Н4 та Н5. Цей коефіцієнт визначає найнижчий рівень ліквідності, необхідний для перекриття чистого очікуваного відтоку грошових коштів впродовж 30 календарних днів, враховуючи стрес-сценарій.

Коефіцієнт NSFR визначає мінімум необхідного рівня ліквідності банку за горизонту 1 рік. Цей показник вводиться постановою Правління НБУ від 24.12.2019 №158 «Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR)» з квітня 2021 року.

Отже, враховуючи всі ці зміни можемо побудувати таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка показників ліквідності Ощадбанку за 2018-2022 роки

Показник	Нормативне значення	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
Норматив Н6	>60%	85,55	80,46	64,84	69,96	–
Норматив (LCR _{ВВ})	>100%	–	295,98	360,03	257,98	312,43
Норматив (LCR _{ІВ})	>100%	–	157,37	232,97	149,62	241,4
NSFR	>100%	–	–	–	181,01	177,39

Джерело: узагальнено за даними НБУ [32, 36]

Таким чином, динаміка показників ліквідності банку є позитивною. Порівняння із нормативним значенням констатує, що всі коефіцієнти є вище норми, тобто ліквідність банку є достатньою та дозволяє банку вчасно виконувати всі фінансові зобов'язання. Проте деякі коефіцієнти мають нестійку тенденцію та коливаються із року в рік (рис. 2.6).

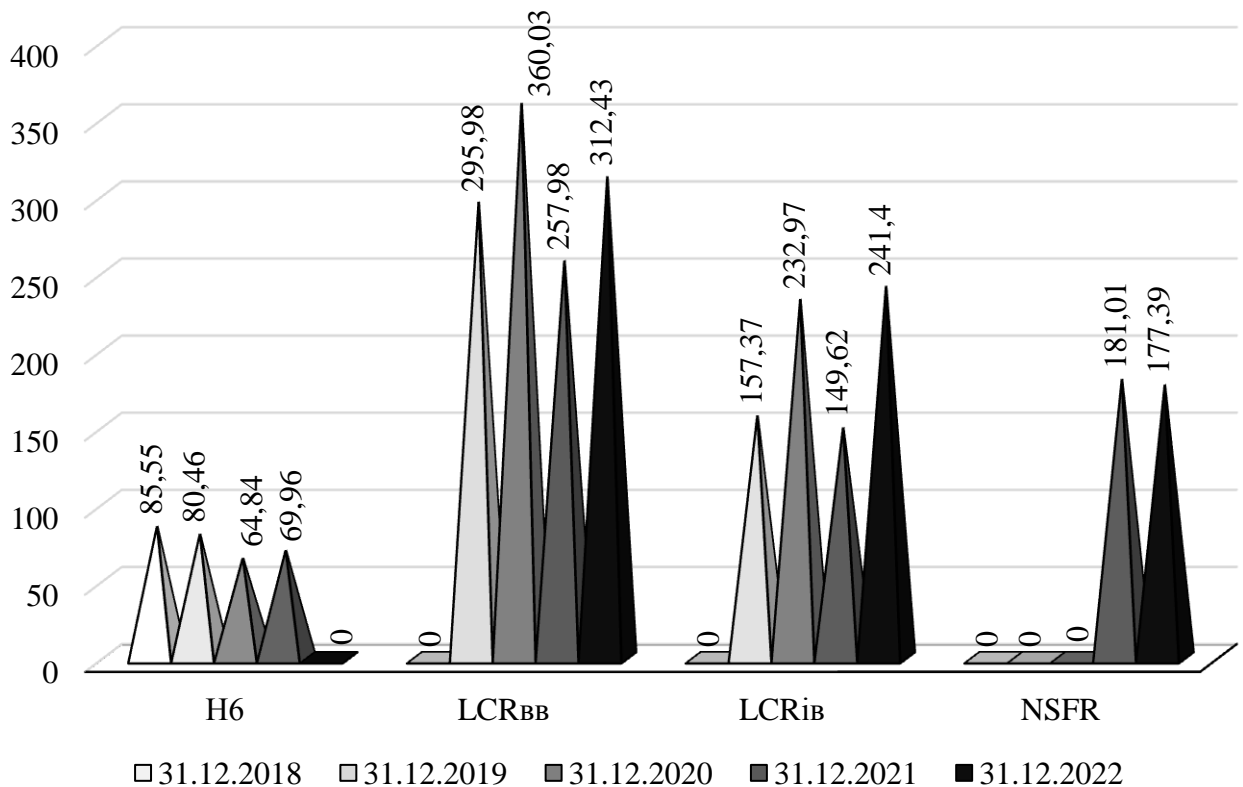

Рис. 2.6. Показники ліквідності Ощадбанку в динаміці за 2018-2022 рр.

Так, норматив Н6 мав найбільше значення у 2018 році та надалі він поступово знижувався до 69,9% у 2021 році. Показник NSFR, який прийшов на заміну Н6, також упродовж 2021-2022 років мав певне зниження з 181,01% до 177,39%, але при цьому він був в межах норми.

Зниження коефіцієнта чистого стабільного фінансування може свідчити про зменшення залежності банку від короткотермінового фінансування, що може бути сприятливим сигналом для ринкових учасників. Зниження цього коефіцієнта може вказувати на поліпшення структури фінансування банку та більше використання стабільних, довгострокових

джерел залучених коштів. Можливість зниження коефіцієнта чистого стабільного фінансування може також свідчити про успішну стратегію диверсифікації джерел фінансування та ефективне управління ризиками.

Однак необхідно ураховувати, що зниження цього показника пов'язане зі збільшенням чистих короткострокових позик, що може підвищити рівень ризику при непередбачуваних змінах у фінансовому середовищі. Кінцева оцінка зниження коефіцієнта чистого стабільного фінансування повинна враховувати загальний фінансовий контекст та стратегічні цілі банку для визначення його стійкості та відповідності ринковим умовам.

Найбільшими значеннями у 2019-2022 роках відзначається коефіцієнт покриття ліквідністю всіма валютами. Він перевищує нормативне значення доволі істотно – у 2,5-3,6 рази в різні роки.

Загальна оцінка ліквідності за валютами, що перевищує норму в 3 рази, свідчить про високий рівень готовності банку до виконання своїх фінансових зобов'язань у валютних операціях. Такий значний запас ліквідності може бути стратегічно важливим у випадках фінансових турбулентностей або несподіваних змін на валютних ринках, що забезпечує стійкість банку до зовнішніх викликів. Забезпечення трьохразовим перевищенням норми свідчить про здатність банку ефективно управляти своїми ліквідними ресурсами у валютному сегменті, зменшуючи ймовірність виникнення фінансових труднощів. Великий запас ліквідності також може служити позитивним сигналом для інвесторів та клієнтів банку, вказуючи на його стійкість та здатність забезпечувати фінансову безпеку.

Однак важливо враховувати, що надмірна ліквідність може також впливати на прибутковість банку, оскільки значні резерви у валюті можуть призвести до низької рентабельності капіталу в умовах низьких відсоткових ставок.

Таким чином, в період 2018-2022 роки Ощадбанк був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать, свого часу, нормативи Нб,

LCR_{ВВ}, LCR_{ів} та NSFR, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне значення.

Визначення критичного рівня даного показника ґрунтується на установлених банком лімітах, які піддаються щоденному контролю для перевірки їх виконання.

Проаналізуємо систему управління ризиками ліквідності, яка запроваджена в Ощадбанку (рис. 2.7).

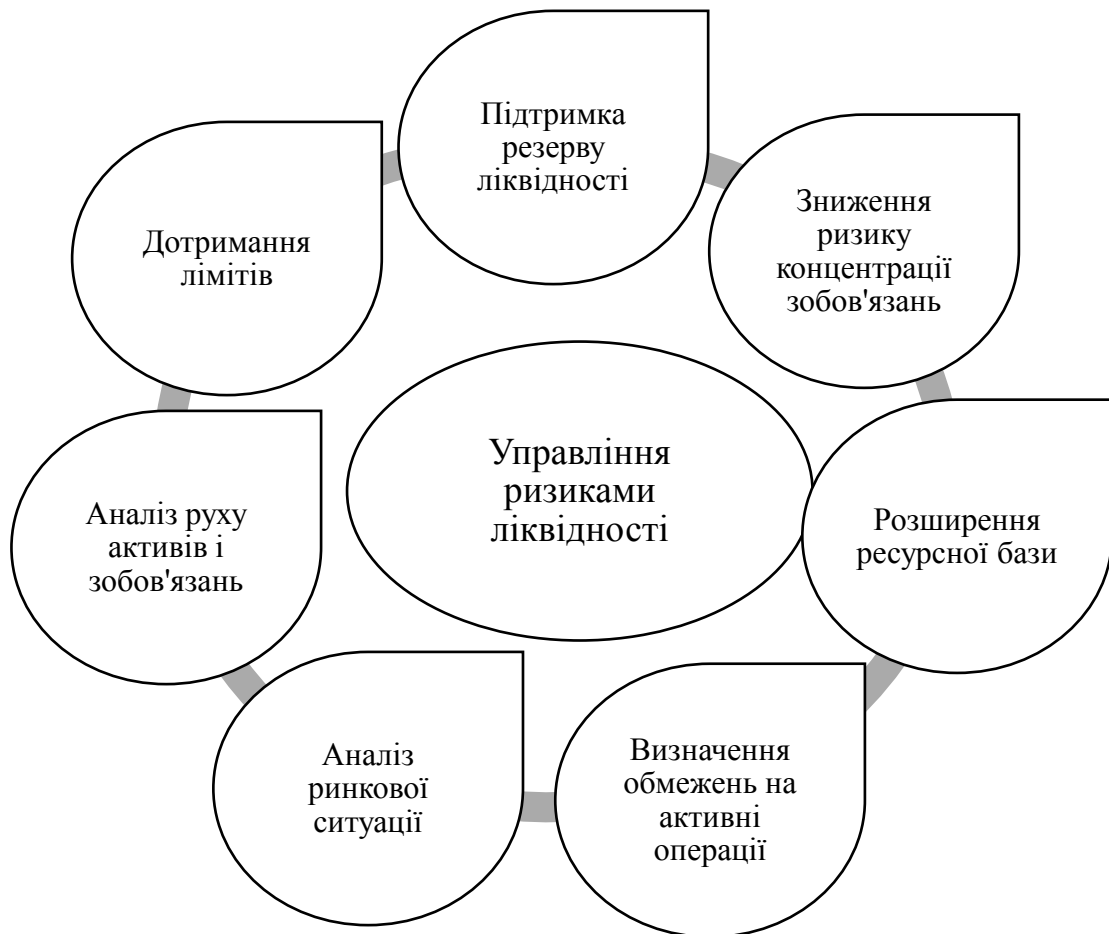

Рис. 2.7. Система управління ризиками ліквідності Ощадбанку

Джерело: сформовано на основі [36]

Збереження резерву ліквідності означає втримання фінансових показників банку на рівні, достатньому для покриття його обов'язкових зобов'язань. Оптимальний рівень ліквідності банку визначається його можливістю забезпечувати всі необхідні резерви та вчасно виконувати всі

фінансові зобов'язання, а також готовністю реагувати на попит шляхом розширення обсягів операцій на основі наявної оптимальної вільної ліквідності.

У випадку значної концентрації зобов'язань банк стає залежним від конкретної групи контрагентів, що збільшує ризик втрати ліквідності або можливість незбалансованої ліквідності. Таким чином, зменшення ризику концентрації стає ключовим компонентом системи управління ризиками ліквідності.

До важливих видів ресурсів комерційних банків відносяться кошти банків, юридичних і фізичних осіб, пропорції між якими постійно змінюються. Моніторинг цієї структури, в поєднанні з іншими заходами, дозволяє керівництву своєчасно виявляти критичні порушення структури і відповідно визначати загрози для ліквідного стану банку.

В ускладнених умовах, з точки зору збереження оптимальної ліквідності, банк може вводити внутрішні обмеження на активні операції, як додатковий захід, на відміну від політики НБУ, з метою стабілізації ситуації та забезпечення збереження активів. Важливо, щоб ці кроки були обґрунтовані з економічної точки зору і базувалися на точному економіко-математичному моделюванні, а не на інтуїтивних рішеннях.

Збалансування динаміки активів і зобов'язань та дотримання обов'язкових лімітів, також впливають на забезпечення оптимального рівня ліквідності банківської установи. У цьому контексті важливо враховувати, що впровадження внутрішніх обмежень і дотримання лімітів є ключовими факторами для забезпечення ефективного управління ліквідністю.

Ощадбанк оцінює ризик ліквідності за 3-ма основними сценаріями: на підставі договірних потоків коштів, з врахуванням очікуваних потоків коштів згідно з поведінкою окремих продуктів банку при звичайних ринкових умовах (сценарій поточної ситуації) і на основі кризового сценарію (стрес-тестування).

Висновки до розділу 2

1. Впродовж 2018-2022 років відбуваються суттєві зміни у структурі зобов'язань: Ощадбанк переходить від фінансування за рахунок міжнародних кредитів і субординованого боргу до збільшення зобов'язань перед клієнтами. Так, останні на кінець 2022 року істотно зросли та становили 233940,3 млн. грн., а за період 2018-2022 років загальне збільшення рахунків клієнтів становило 79923,9 млн. грн.. Зменшення за статтею міжнародних зобов'язань становило за період 28455,1 млн. грн., а за статтею субординований борг – 21633,5 млн. грн. Загалом Ощадбанк має зростання суми заборгованості з 199209,3 млн. грн. у 2018 році до 247092,5 млн. грн. у 2022 році, тобто приріст складає 47883,3 млн. грн. Таке суттєве збільшення суми зобов'язань свідчить про ефективну роботу установи та збільшення її фінансової активності. Динамічне зростання фінансових зобов'язань є важливим показником стабільності Ощадбанку та довіри клієнтів.

2. Ощадбанк, з одного боку, незважаючи на складність ситуації у країні, має зростання доходів, а з іншого, зростають і витрати, що не дозволяє суттєво збільшувати прибутки. Тому також важливо відзначити, що протягом 2018-2022 років Ощадбанк був прибутковим. Чистий прибуток банку показував нестійку тенденцію зростання. Рентабельність активів Ощадбанку протягом 2018-2022 років була низькою. У 2020 році було підвищення цього показника до 1,19%, проте ця тенденція не закріпилася і вже у 2021-2022 роках прибутковість впала до 0,24% у 2022 році. Так само поводить себе і прибутковість капіталу: вона має максимальне значення у 2020 році 12,66 % та знижується до 2,88% у 2022 році. Нестійкість показників рентабельності може свідчити про фінансову нестабільність банку, де результати можуть значно коливатися з періоду в період.

3. В період 2018-2022 роки Ощадбанк був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать, свого часу, нормативи Н6, LCR_{вв}, LCR_{ів} та NSFR, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне

значення. Найбільшими значеннями у 2019-2022 роках відзначається коефіцієнт покриття ліквідністю всіма валютами. Він перевищує нормативне значення доволі істотно – у 2,5-3,6 рази в різні роки. Проте збереження великого обсягу ліквідних активів може призвести до збільшення витрат на утримання цих активів, що може вплинути на чистий прибуток банку.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Підходи до збалансованого управління активами банку

Активними банківськими операціями визнають операції, через які банки розміщують наявні ресурси для отримання необхідних доходів і забезпечення ліквідності. Банки акумулюють вільні кошти, що вивільняються в економічному процесі, і тимчасово надають їх своїм контрагентам. Водночас, як інститути фінансової підтримки, комерційні банки виконують функцію перерозподілу фінансового капіталу між регіонами, між галузями та між окремими контрагентами.

Керівництво банку розробляє стратегії активних операцій, вирішує, які кошти інвестувати в кредити, депозити, цінні папери, інші активи, що приносять дохід, а також управляє готівкою, залишками на кореспондентських рахунках та іншими непрацюючими активами. Тому окремі показники ефективності управління активами і, в сукупності, рентабельність операційних активів, мають тенденцію до зростання порівняно з показниками ефективності управління власними й залученими коштами (традиційно, рентабельність чистих активів).

Основною метою роботи банків є максимізація прибутку. На рівень прибутку впливають пропорції між активами і пасивами банку. Чим дешевше банк залучає та розміщує свої ресурси, тим вищим буде його прибуток. Управління комерційними банками передбачає розробку комплексної стратегії з урахуванням конкуренції за клієнтів, підвищення гнучкості на ринку банківських послуг, забезпечення необхідних витрат і визначення вартості активів, що впливають на розмір прибутку.

Менеджмент активних операцій банку має на меті забезпечити належний розподіл власних і залучених коштів банку для досягнення

найвищої прибутковості. Від якості управління активними операціями залежить загальна ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість банку.

Управління активами спрямоване на встановлення в комерційних банках балансу між залученням фінансових ресурсів (формуванням джерел фінансування) та можливим розміщенням з урахуванням їх структури. Таким чином, основними складовими процесу управління активами в банках є: оцінка залучення коштів для визначення рівня стабільності ресурсної бази, яка складається з визначення відповідно до умов укладених договорів (депозитний ризик); оцінка кредитоспроможності позичальника та наслідків надання кредитів цьому позичальнику (кредитний ризик), визначення ефективної процентної ставки за залученими коштами з урахуванням ставки відсотку за фондуванням (процентний ризик).

Успішне функціонування банку залежить від ресурсної бази. Ресурси банку містять власні кошти банку (капітал) і зобов'язання, що вкладаються в активні операції (залучені кошти). Ресурси банку є основою його кредитних можливостей. Кредитні можливості банку – це різниця між сумою всіх мобілізованих коштів та його резервними вимогами.

Схематично розподіл ресурсів за основними групами доходів по видах банківської діяльності можливо охарактеризувати наступним чином (рис. 3.1).

Керівництво банку може впливати на управління першими трьома групами активів (кредитування, операції з іноземною валютою та цінними паперами). Підвищення прибутковості досягається за рахунок ризикованих операцій, які забезпечують банкам високу винагороду за ризик. Тому оцінка рівня прибутковості тісно пов'язана з аналізом ступеня захисту банку від ризиків.

Банки повинні розподіляти залучені ресурси поміж різноманітними видами активних операцій, не погіршуючи їх прибутковість і ліквідність. При цьому банки можуть діяти згідно трьох методів розміщення коштів.

Метод загального фонду. Кошти, за які відповідає керівництво комерційного банку, надходять з різних джерел, включаючи депозити на вимогу, ощадні депозити, строкові депозити і навіть власний капітал банку. В основі цього методу лежить ідея об'єднання всіх коштів. Загальна сума коштів потім розподіляється на ті види активів, які вважаються доцільними (кредити, державні облігації, готівка в касі тощо). У загальній моделі фінансування не має значення, звідки беруться кошти, необхідні для конкретної активної операції, якщо розподіл цих коштів сприяє досягненню цілей банку.

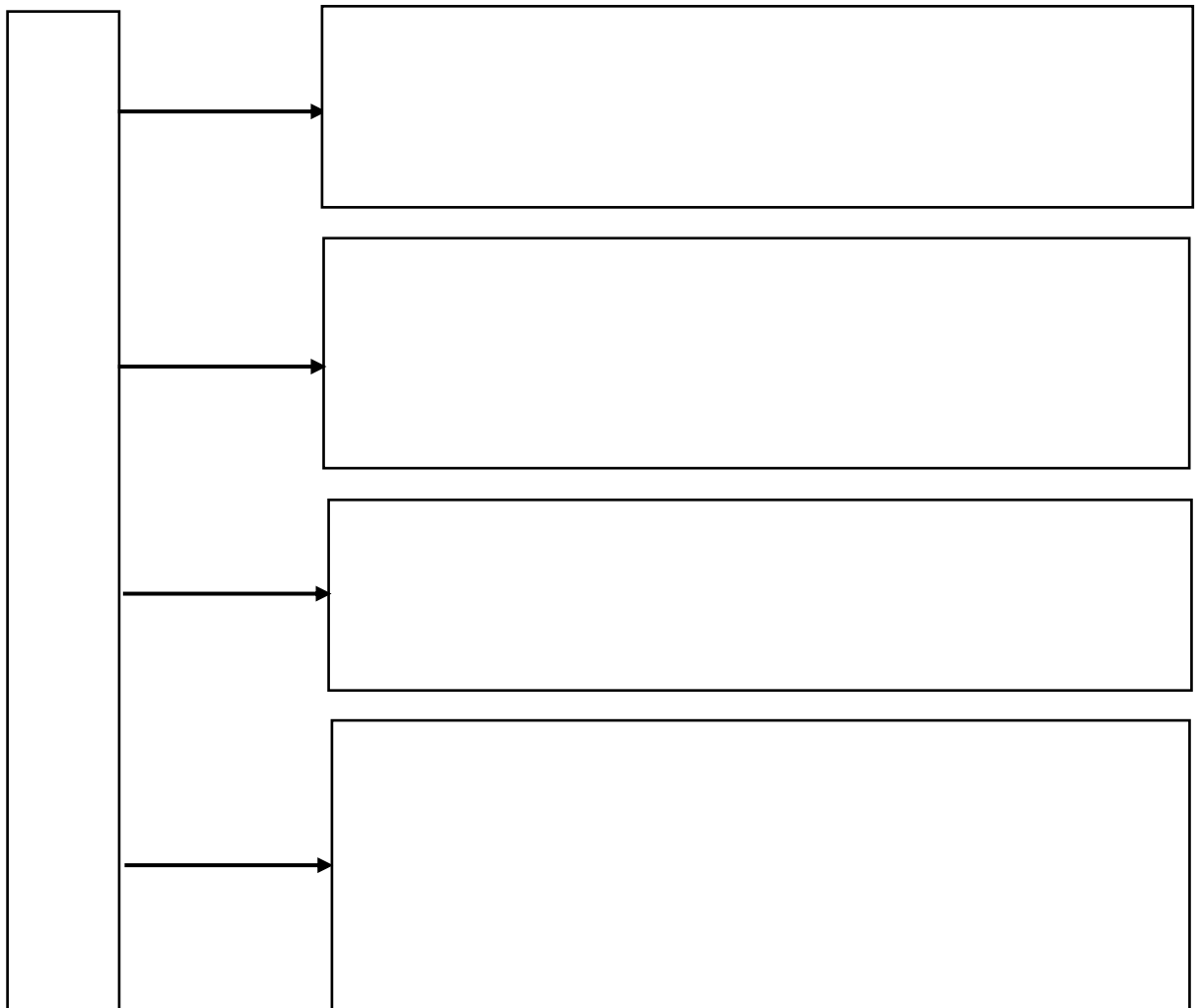

Рис. 3.1. Схема розміщення банком залучених коштів і отриманих доходів від окремих видів операцій

Метод розподілення активів. За цим методом намагаються розмежувати джерела фінансування відповідно до норми обов'язкових резервів і швидкості їх обороту.

Перевагою методу є те, що зменшується частка ліквідних активів, а додаткові кошти вкладаються в кредитування та інвестиції для збільшення прибутку.

Недоліки – може не існувати тісного зв'язку між оборотністю депозитів певної групи. Як показує практика, частина коштів, розміщених на депозитах до запитання, ніколи не вилучається і може бути інвестована в довгострокові, високодохідні цінні папери. Якщо припустити незалежність між джерелом коштів та їх використанням, то на практиці це далеко не так.

Обидва останні методи спираються на кошти, а не на граничний рівень ліквідності; ці методи спрощені, як і загальна схема управління активами.

Метод управління активами на основі ліквідності. Можливо розуміти ліквідність і як запас, і як потік. Вимірювання ліквідності як запасу вимагає оцінки активів, які можуть бути конвертовані в готівку, тобто порівняння наявного запасу з потребами в ліквідності. Це досить вузький підхід до оцінки активів, оскільки він не враховує ліквідні кошти, доступні на кредитному ринку або у вигляді притоку доходів. Коли ліквідність розглядається як потік, то враховується не лише здатність банків конвертувати неліквідні активи в ліквідні, а й їхня здатність отримувати кредити та генерувати притоки грошових коштів від операцій з готівкою.

Однак не завжди можна приймати рішення на основі цих інструментів, навіть щодо одного проекту вкладення. Це пов'язано з тим, що за певних умов вибір відповідних критеріїв може «служувати» для виправдання того чи іншого рішення. Зрозуміло, що ситуація ускладнюється, коли потрібно оцінити кілька активів з різними взаємозалежностями та різною банківською маржею і прибутковістю. У такому випадку ці методи не можуть бути використані для оцінки ефективності використання інвестицій в банківські активи.

За заданих обмежень (встановлення необхідного рівня ліквідності) необхідно створити модель управління активами, що забезпечує максимізацію (мінімізацію) аналізованих показників (наприклад, визначення мінімального обсягу готівки в касі) та здійснює перерозподіл коштів на балансових рахунках (рис. 3.2).

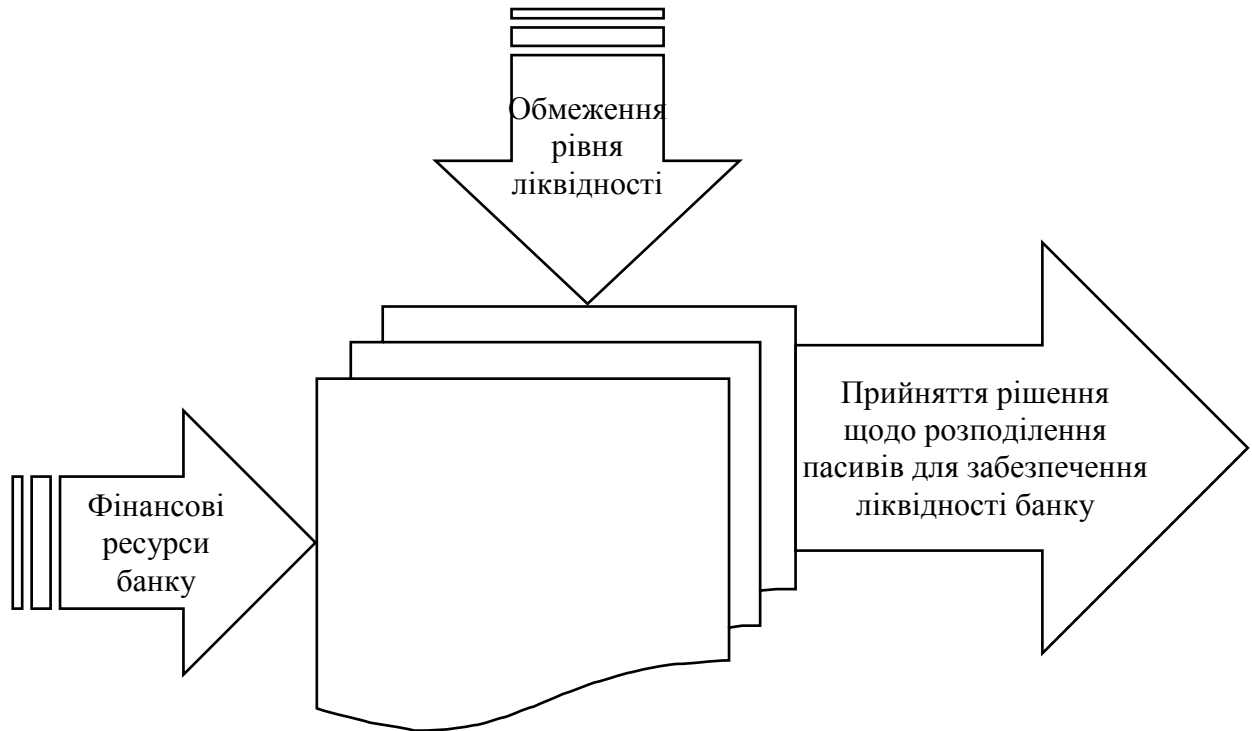

Рис. 3.2. Спрощена модель фінансового менеджменту активів

Обмеженнями тут є рівень ліквідності, необхідний банку, ліміти на суму кредитів, співвідношення ліквідних активів до загальних активів і залишків на рахунках.

Спрощену модель управління активами можна описати так: всі дохідні активи поділяються на кілька типів. Кожен актив приносить різну дохідність залежно від періоду розміщення та відсоткової ставки. Таким чином, залежно від періоду розміщення та відсоткової ставки, один вид активу буде приносити дохід, а інший – ні. Однак кожен актив має ризик неповернення вкладених коштів.

Недоліком цього формулювання моделі є те, що дохідність і відсоткова ставка кожного виду активу однозначно визначає найкращий вид

активу для даного періоду з точки зору співвідношення дохідність/ризик. На практиці, проте, вибір між типами активів не є таким однозначним.

3.2. Ризик ліквідності в системі управління активними операціями банку

Оскільки метою банку є максимізація прибутку, слід приділяти увагу операціям з найнижчим можливим ризиком. Керівництво банку може вважати, що йому слід інвестувати в активи, що принесуть найбільші прибутки, але вимагають значних витрат. Однак інвестування в найприбутковіші активи означає, що банк бере на себе додатковий ризик. Тому керівництво банку має обрати оптимальний рівень між прибутковістю банку та рівнем ризику. Це пов'язується з тим, що чим вищий ризик, тим вища ймовірність втрати прибутку. Аналізуючи діяльність комерційних банків, основну увагу слід приділяти надійності інвестицій, які забезпечують збереження довірених коштів.

Тому управління активами повинно також враховувати вплив ризику. Управління банківськими ризиками – процес виявлення, вимірювання, оцінки, моніторингу, контролю ризиків, пов'язаних з діяльністю. Однак вплив ризиків враховується за результатами банківської діяльності, а не на етапі, коли керівництво банку приймає рішення щодо найбільш прийняттого виду інвестування.

Ефективність вкладення коштів як основного виду банківської діяльності залежить від спроможності банку прогнозувати найбільш прибуткові активи з урахуванням впливу ризику на види активів. Необхідно розглядати вкладення банку в часі, тобто визначати можливий рівень ризику розміщення коштів у конкретні активи, і відповідно, яку частину залучених коштів можна видавати у вигляді кредитів клієнтам банку, склад кредитного портфеля та ставки кредитування, вкладення в валютні операції, цінні папери.

Найважливішими ризиками є ризик ліквідності, кредитний ризик та ризик зміни відсоткової ставки.

Ризик ліквідності є одним з основних і найнебезпечніших банківських ризиків, який пов'язаний з нездатністю банку виконати зобов'язання в короткостроковій перспективі. Ризик ліквідності тісно пов'язується з ризиком платоспроможності та ризиком портфеля активів. Історично управління ризиком ліквідності зосереджувалося на активах банку, зокрема на його кредитному портфелі. Багато кредитів видавалися на строки, що не перевищували строків залучених депозитів, таким чином страхуючи банк від непередбачуваного вилучення вкладниками власних коштів. Це дозволило банку швидко та ефективно продати ліквідні активи і використати отримані кошти для повернення депозитів, які несподівано були вилучені вкладниками. Можливість продажу котируваних ОВДП на вторинному ринку є прикладом ситуації, коли банкам не доводиться ліквідувати довгострокові кредити з невеликою кількістю платежів за ними зі збитками.

Розглянемо вплив кредитного та процентного ризиків на розміщення активів.

Кредитні операції є найприбутковішим видом банківської діяльності. Це джерело генерує основну частину чистого прибутку, який відраховується в резерви та розподіляється між акціонерами. Тому основним банківським ризиком, який суттєво впливає на ефективність банківських операцій, є кредитний. Цей ризик розглядають як ризик невиконання або неповного виконання кредитних зобов'язань (повернення суми кредиту та сплати відсотків) позичальником, що виражається в імовірності виникнення збитків або втрат для кредитора.

Кредитний ризик проявляється насамперед як економічний ризик, пов'язаний з управлінням фінансовими ресурсами. Проте, порівняно із іншими видами економічного ризику, кредитному ризику притаманні специфічні особливості, найважливішою з яких є те, що він пов'язується із

рухом кредиту, який набуває форми позик та запозичень. Кредитний ризик банків включає як ризик конкретного позичальника, так і портфельний ризик.

Щоб захиститися від можливих збитків і запобігти великій концентрації кредитів для груп позичальників, банки встановлюють ліміти кредитування для кожного позичальника або групи позичальників, виходячи з фінансового становища позичальника, його кредитної історії та інших факторів. Ці ліміти дозволяють банкам визначити суму, неповернення якої не призведе до значних фінансових втрат. Інші методи захищення від кредитного ризику включають положення кредитних договорів, ліміти позицій і рейтинги кредитів залежно від рівня ризику.

Менеджмент кредитного ризику ґрунтується на ефективному виявленні причин, через які позичальники не можуть або не бажають виконувати свої кредитні зобов'язання. Системи управління та оцінювання кредитного ризику, що застосовуються при наданні кредитів фізичним чи юридичним особам на основі інформації, наданої в кредитних заявках, ґрунтуються на аналізі історичних даних і використанні актуальних макроекономічних моделей.

Структура кредитного ризику не однорідна. Існує три види ризику кредитного: кредитування контрагента, тобто ризик виплати, розрахунковий ризик і ризик до здійснення розрахунків. Найскладнішим об'єктом керування кредитним ризиком є позичальник, і зазвичай враховується кредитний ризик, що припадає на позичальника. Завданням керування кредитним ризиком є декомпозиція цього ризику на складові, тобто фактори, які створюють нездатність або небажання позичальника повернути кредит.

Процентний ризик визначено як ризик фінансової втрати (збитку) через несприятливе змінення ставок процентів за активами, пасивами й позабалансовими інструментами банку. Основою доходу банку є процентна маржа, яка формується за рахунок різниці між процентною ставкою за кредитами та відсотками, нарахованими за депозитами і сплаченими за залученими коштами. Через це керівництво банку зобов'язане відстежувати

всі тенденції та зміни процентних ставок. Будь-яка зміна може мати позитивний або негативний вплив на ЧПД банку і це можливо приведе до труднощів, пов'язаних із недостатністю коштів або безнадійною заборгованістю. Змінення процентних ставок впливають на структуру банківських активів і пасивів, а також на обсяг коштів, що надходять до банку та виходять з нього за різними процентними ставками. Ця проблема стає особливо гострою, коли ставки за депозитами зростають і банкам більше не гарантується позитивна процентна маржа. Метою керування процентним ризиком постає мінімізація негативного впливу змін процентної ставки на прибуток банку.

Фінансовий результат банку визначається насамперед різницею між доходами від розміщення коштів і витратами на залучення коштів.

При цьому зміни процентної ставки впливають на фінансовий результат тільки тоді, коли процентні ставки за залученими та розміщеними коштами змінюються по-різному.

Таким чином, фактором процентного ризику є ціна залучених коштів та їх кількісне співвідношення. Зазначимо, що прибуток є функцією часу. Оскільки банк зацікавлений у прибутку та його існуванні в часі, то при управлінні ризиком необхідно оптимізувати прибуток як функцію часу.

Основною методикою оцінювання й керування процентним ризиком у банках є управління GAP-ризиком. Суть підходу – керування активами і пасивами банку, чутливими до змін процентних ставок, на основі тривалості, строків погашення або переоцінки [22]. Керування процентним ризиком має на меті мінімізувати чистий геп, який є результатом аналізу активів і пасивів, чутливих до зміни процентних ставок. Залежно від розміру чистого розриву банки приймають рішення про видачу або залучення коштів за певною процентною ставкою на певний період часу з метою мінімізації втрат від змін ринкової процентної ставки.

Управління ризиками передбачає вжиття заходів для підтримання рівня ризику, який відповідає поточним цілям керівництва. Основним завданням

ризик-менеджменту є підтримання прийнятних співвідношень показників безпеки, ліквідності та прибутковості в процесі управління активами і пасивами банку, тобто мінімізація втрат банку. Оскільки зовнішнє середовище банку є динамічним, рівень ризику, пов'язаного з тією чи іншою подією, постійно змінюється. Це змушує банки регулярно визначати свою ринкову позицію, оцінювати ризик конкретних подій, переглядати відносини з клієнтами, оцінювати якість своїх активів і пасивів та коригувати політику управління ризиками.

Тому система управління активними операціями повинна включати:

1. Оцінку залучених коштів для визначення обсягу відтоку коштів з рахунків клієнтів з урахуванням ризику неплатоспроможності.
2. Оцінка ймовірності якісного виконання позичальником кредитних зобов'язань, тобто своєчасного погашення основної суми боргу та процентів, з урахуванням кредитного ризику.
3. Прогноз ефективної процентної ставки за активною операцією з урахуванням можливості коливання процентної ставки за залученим ресурсом, тобто враховується процентний ризик.

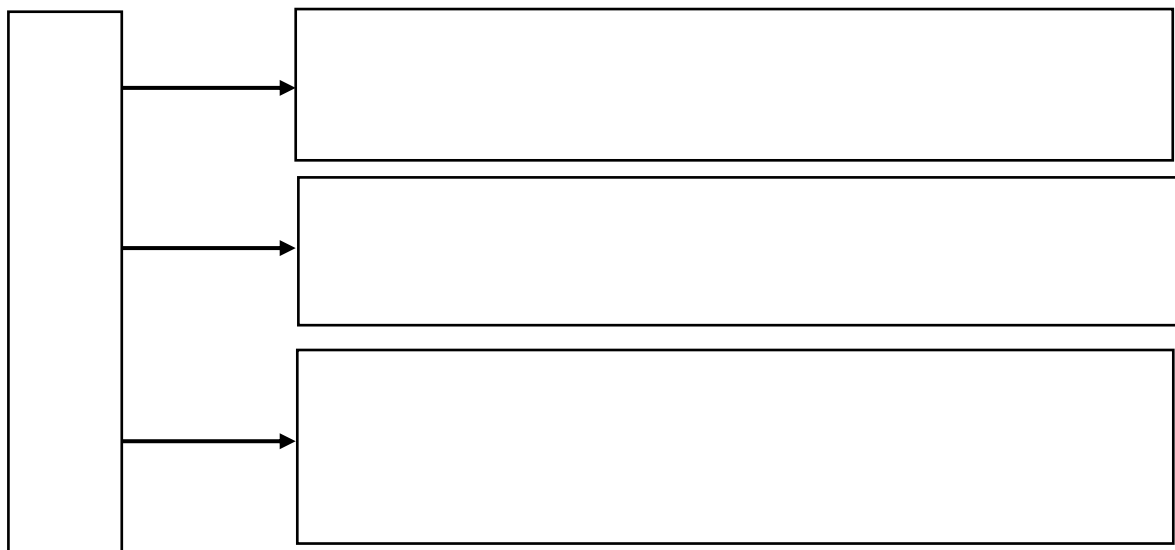

Рис. 3.3. Складові системи управління активними операціями банку

Оцінювання формування і подальшого використання ресурсної бази, розглядаючи статті пасиву балансу з метою виявлення джерел залучення коштів клієнтів, які можуть бути переведені в активи на мінімальних умовах, з урахуванням правових та ресурсних обмежень, а також можливості зміни строків погашення, строків повернення та умов оплати існуючих та нових залучених коштів, перегляд і прийняття управлінських рішень щодо зміни відсоткової ставки за запозиченими коштами.

3.3. Обґрунтування оптимального кредитного портфеля банку

Серед заходів щодо ефективного управління активами банку, з метою недопущення втрати ним ліквідності, пропонується оптимізувати кредитний портфель враховуючи певні галузеві особливості позичальників. Планування активних операцій у галузевому розрізі дозволить врахувати певну специфіку ринку для таких позичальників та умови ведення бізнесу. В якості прикладу проведемо оптимізацію кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» з урахуванням кредитів для агросектору.

Для демонстрації цієї пропозиції було використано модель Г. Марковіца, яка передбачає такі припущення: доходність кредитної операції є математичним очікуванням прибутковості; ризик кредитної операції розраховується як стандартне відхилення прибутковості; історичні дані повністю відображають майбутні значення прибутковості та ризику, а коефіцієнт кореляції відображає характер взаємозв'язку.

Модель розраховується як розв'язок двох задач: прямої та оберненої. Метою прямої задачі є оптимізація кредитного портфеля банку шляхом оптимізації структури портфеля таким чином, щоб ризик портфеля не перевищував заданого значення σ_{reg} , а дохідність портфеля була максимальною.

$$\left\{ \begin{array}{l} r_1 w_1 + r_2 w_2 + \dots + r_i w_i \rightarrow \max, \\ \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \sigma_i \sigma_j w_i w_j \rho_{ij}} \leq \sigma_{reg}, \\ \sum_{i=1}^n w_i = 1, \\ w_i \geq 0, \\ i = 1, \dots, n \end{array} \right. , \quad (3.1),$$

де w_i – частка i -го позичальника в кредитному портфелі Ощадбанку;

r_i – прибутковість i -го виду кредитування;

n – кількість видів розміщень коштів;

ρ_{ij} – коефіцієнт лінійної кореляції між парами дохідностей певного виду розміщення коштів;

σ_{reg} – максимально допустимий ризик кредитного портфеля Ощадбанку.

Обернена задача розраховується як деяке мінімально допустиме значення дохідності r_{reg} . У цьому випадку метою оптимізації кредитного портфеля банку є вибір такої структури, яка забезпечує вищу або рівну заданому значенню прибутковості при мінімізації ризику:

$$\left\{ \begin{array}{l} \sqrt{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \sigma_i \sigma_j w_i w_j \rho_{ij}} \rightarrow \min, \\ r_1 w_1 + r_2 w_2 + \dots + r_i w_i \geq r_{reg}, \\ \sum_{i=1}^n w_i = 1, \\ w_i \geq 0, \\ i = 1, \dots, n \end{array} \right. , \quad (3.2)$$

де r_{reg} – мінімально допустима межа дохідності кредитного портфеля.

Оскільки припущенням при застосуванні цієї моделі є те, що покращення структури кредитного портфеля Ощадбанку передбачає або максимізацію фінансового результату (прибутку), або мінімізацію ризику, було побудовано два кредитних портфелі (шляхом розв'язання прямої та оберненої задач).

При побудові ефективного кредитного портфеля для Ощадбанку було обрано три види кредитних ресурсів з певною дохідністю та ризиком як структурні компоненти:

- кредитування несільськогосподарських підприємств;
- кредитування сільськогосподарських підприємств;
- інвестиції в облігації внутрішньої державної позики.

З метою формування ефективного кредитного портфеля Ощадбанку використовувалися показники дохідності вищезазначених кредитних ресурсів, тобто кредитні відсоткові ставки для суб'єктів різних галузей економіки та дохідність для державних облігацій за 2022 рік (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Показники дохідності активів для формування оптимального кредитного портфеля у 2022 році

Період	Кредитні ставки для позичальників агросектору, %	Кредитні ставки для позичальників неаграрного сектору, %	Дохідність ОВДП, %
Січень	19,9	17,8	15,70
Лютий	19,4	16,9	17,41
Березень	18,8	15,0	16,66
Квітень	19,3	15,5	14,93
Травень	18,4	16,5	14,45
Червень	18,1	16,2	14,54
Липень	18,2	15,3	15,98
Серпень	16,9	15,7	14,44
Вересень	17,8	14,0	14,47
Жовтень	18,0	16,1	14,93
Листопад	19,1	15,7	13,65
Грудень	19,4	15,6	15,67

Для практичного застосування моделі було розраховано індивідуальні показники для кожного типу розміщень коштів. Зокрема, це середньозважена дохідність певного типу розміщень у 2022 році та стандартне відхилення дохідності відповідного типу розміщень, що фактично свідчить про рівень його ризику (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розрахункові показники середньої дохідності та ризику (середньоквадратичне відхилення) за видами розміщень

Вид вкладення	Середньозважена дохідність за 2022 рік, %	Ризик (середнє квадратичне відхилення дохідності)
Кредити підприємствам аграрної сектору	18,48	1,24
Кредити підприємствам неаграрного сектору	15,30	1,05
Вкладення в ОВДП	13,05	0,79

Тепер сформуємо оптимальний кредитний портфель для Ощадбанку, що складається з трьох активів. Для цього необхідно розрахувати парні коефіцієнти кореляції дохідностей вищезазначених активів, які складають основу кредитного портфеля. Розрахунок коефіцієнтів кореляції представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Коефіцієнти кореляції між дохідностями активів оптимального кредитного портфеля

	Кредити підприємствам аграрного сектору	Кредити підприємствам неаграрного сектору	Вкладення в ОВДП
Кредити підприємствам аграрного сектору	1		
Кредити підприємствам неаграрного сектору	0,74	1	
Вкладення в ОВДП	-0,21	-0,18	1

Отже, на основі наведених вище вхідних даних та обмежень, накладених моделлю, було сформовано оптимальний кредитний портфель для Ощадбанку із заданим рівнем ризику 1,15 одиниць (табл. 3.4). Це було зроблено за допомогою функції «Пошук рішення» пакета «Аналіз» в MS Excel. Ліміти також були введені відповідно до моделей (3.1) та (3.2).

Таблиця 3.4

Оптимальний кредитний портфель Ощадбанку з максимальною дохідністю та наперед встановленого рівня ризику 1,15

Кредитний інструмент	Питома вага, %
Кредити підприємствам аграрного сектора	72
Кредити підприємствам неаграрного сектора	15
Розміщення в ОВДП	13
Разом	100
Загальний ризик кредитного портфеля (задана фіксована величина)	1,15
Максимальна дохідність нового кредитного портфеля	17,65

Таким чином, для досягнення максимальної дохідності в 17,65% за кредитним портфелем з рівнем ризику менше 1,11 одиниці Ощадбанк мав би розмістити 72% загального портфеля в аграрні компанії, 15% – в компанії з інших секторів економіки та 13% – в державні облигації.

За допомогою алгоритму, що розв'язує обернену задачу, побудовано оптимальний кредитний портфель для Ощадбанку, який мінімізує ризик та має задану дохідність не менше 14,57% (табл. 3.5).

Таким чином, модель ефективного формування кредитного портфеля Г.Марковіца застосовано для визначення частки кредитів, яку Ощадбанк має спрямувати на кредитування різних сфер діяльності.

Таблиця 3.5

Оптимальний кредитний портфель Ощадбанку з мінімальним ступенем ризику та наперед встановленою дохідністю рівною або більшою 14,57%

Кредитний інструмент	Питома вага, %
Кредити підприємствам аграрного сектора	27
Кредити підприємствам неаграрного сектора	64

Вкладення в ОВДП	9
Разом	100
Дохідність сформованого кредитного портфеля (наперед задана фіксована величина)	14,57
Мінімальний ризик кредитного портфеля	0,54

Розрахунки показують, що частка кредитів агробізнесу у двох вищезгаданих кредитних портфелях відрізняється і становить 72% та 27% відповідно. Керівництво банку повинно вирішити, який з цих двох напрямків воно обирає. Однак, якщо однією зі стратегічних цілей Ощадбанку є максимізація прибутку шляхом формування ефективної структури активів і пасивів, то очевидно, що більшість коштів (72%) має бути надана у вигляді кредитів сільськогосподарським підприємствам. Якщо ж метою є мінімізація ризику фінансування, то третина (27%) кредитів також має бути спрямована на сільськогосподарські підприємства. Таким чином, можна побачити, що аграрний сектор наразі є одним з найпривабливіших секторів співпраці для Ощадбанк.

Висновки до розділу 3

1. Управління активами спрямоване на встановлення в комерційних банках балансу між залученням фінансових ресурсів (формуванням джерел фінансування) та можливим розміщенням з урахуванням їх структури. Таким чином, основними складовими процесу управління активами в банках є: оцінка залучення коштів для визначення рівня стабільності ресурсної бази, яка складається з визначення відповідно до умов укладених договорів (депозитний ризик); оцінка кредитоспроможності позичальника та наслідків надання кредитів цьому позичальнику (кредитний ризик), визначення

ефективної процентної ставки за залученими коштами з урахуванням ставки відсотку за фондуванням (процентний ризик).

2. Ризик ліквідності є одним з основних і найнебезпечніших банківських ризиків, який пов'язаний з нездатністю банку виконати зобов'язання в короткостроковій перспективі. Ризик ліквідності тісно пов'язується з ризиком платоспроможності та ризиком портфеля активів. Історично управління ризиком ліквідності зосереджувалося на активах банку, зокрема на його кредитному портфелі. Багато кредитів видавалися на строки, що не перевищували строків залучених депозитів, таким чином страхуючи банк від непередбачуваного вилучення вкладниками власних коштів. Це дозволило банку швидко та ефективно продати ліквідні активи і використати отримані кошти для повернення депозитів, які несподівано були вилучені вкладниками. Можливість продажу котируваних ОВДП на вторинному ринку є прикладом ситуації, коли банкам не доводиться ліквідувати довгострокові кредити з невеликою кількістю платежів за ними зі збитками.

3. Серед заходів щодо ефективного управління активами банку, з метою недопущення втрати ним ліквідності, пропонується оптимізувати кредитний портфель враховуючи певні галузеві особливості позичальників. Планування активних операцій у галузевому розрізі дозволить врахувати певну специфіку ринку для таких позичальників та умови ведення бізнесу. Кредитний портфель було оптимізовано шляхом виконання прямих і обернених завдань на основі моделі Г. Марковіца. З метою досягнення максимальної дохідності кредитного портфеля на рівні 17,65% з рівнем ризику менше 1,15 одиниці Ощадбанк спрямував 72% загального портфеля на кредитування суб'єктів господарювання агросектору, 15% – на інші сектори та 13% – на інвестиції в ОВДП. Згідно з даними, отриманими в процесі розв'язання оберненої задачі, якщо банк прагне мінімізувати кредитний ризик, третина його кредитів також має бути надана сільськогосподарським підприємствам (27%).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Банківські активи є ключовим елементом фінансової діяльності банків і виконують різноманітні функції, такі як генерація прибутку, забезпечення ліквідності та здійснення кредитної політики. Банківські активи представляють собою портфель різноманітних фінансових інструментів, включаючи грошові активи, кредити, інвестиційні цінності та нерухомість, призначених для генерації прибутку та забезпечення фінансової стабільності. Активи банків можуть бути класифіковані в залежності від їх призначення та характеру, включаючи готівку, кредити, інвестиції та нерухомість. Ця класифікація допомагає банкам управляти ризиками та оптимізувати їхні фінансові операції.

2. Управління активами банку – це комплексний підхід, що включає в себе різні аспекти, такі як ризикованість, ліквідність, портфельне управління та інші, для забезпечення максимальної прибутковості та ефективного взаємодії з ринками. Оцінка та управління різними видами ризиків є однією з найважливіших складових системи. Банк повинен бути готовий виявляти, аналізувати та мінімізувати різноманітні фінансові та ринкові ризики.

Оптимізація портфеля та диверсифікація активів є ключовим елементом стратегії банку для досягнення збалансованості між ризиком та прибутком. Підтримання належного рівня ліквідності є необхідним для забезпечення спроможності банку виконувати свої фінансові зобов'язання. Використання сучасних інформаційних технологій та спеціалізованих програм допомагає в ефективному моніторингу, аналізі та звітуванні. Дотримання вимог регуляторів та збереження високого стандарту довіри від громадськості є ключовими чинниками для успішної діяльності банку. Узагальнюючи, ефективна система управління активами допомагає банку досягати стабільності, мінімізувати ризики та максимізувати прибуток у нинішніх умовах змінливого фінансового середовища.

3. Оцінка активів банку є ключовим елементом фінансового управління та ризик-менеджменту, і існує кілька методичних підходів до її проведення. Кожен з цих підходів має свої особливості та застосування в конкретних ситуаціях. Банки часто використовують комбінацію різних методів для оцінки активів. Це дозволяє отримати комплексний погляд на ризики та дохід, пов'язані з портфелем активів. Метод ринкової вартості важливий для активів, які піддаються коливанням цін на ринку. Внутрішня оцінка ризику грає важливу роль у визначенні капіталових вимог та управлінні фінансовими ризиками. Метод економічного доданку допомагає визначити внесок кожного активу у фінансовий результат банку, що сприяє управлінню прибутком та стратегічним плануванням. Врахування взаємодії активів в рамках методу портфеля робить оцінку більш системною, допомагаючи зрозуміти вплив кожного активу на загальний фінансовий стан банку. Враховуючи різноманіття методів та їхню сполученість, банки можуть забезпечити більш об'єктивну та комплексну оцінку своїх активів, що, в свою чергу, сприяє ефективному фінансовому управлінню та мінімізації ризиків.

4. Впродовж 2018-2022 років відбуваються суттєві зміни у структурі зобов'язань: Ощадбанк переходить від фінансування за рахунок міжнародних кредитів і субординованого боргу до збільшення зобов'язань перед клієнтами. Так, останні на кінець 2022 року істотно зросли та становили 233940,3 млн. грн., а за період 2018-2022 років загальне збільшення рахунків клієнтів становило 79923,9 млн. грн.. Зменшення за статтею міжнародних зобов'язань становило за період 28455,1 млн. грн., а за статтею субординований борг – 21633,5 млн. грн. Загалом Ощадбанк має зростання суми заборгованості з 199209,3 млн. грн. у 2018 році до 247092,5 млн. грн. у 2022 році, тобто приріст складає 47883,3 млн. грн. Таке суттєве збільшення суми зобов'язань свідчить про ефективну роботу установи та збільшення її фінансової активності. Динамічне зростання фінансових зобов'язань є важливим показником стабільності Ощадбанку та довіри клієнтів.

5. Ощадбанк, з одного боку, незважаючи на складність ситуації у

країні, має зростання доходів, а з іншого, зростають і витрати, що не дозволяє суттєво збільшувати прибутки. Тому також важливо відзначити, що протягом 2018-2022 років Ощадбанк був прибутковим. Чистий прибуток банку показував нестійку тенденцію зростання. Рентабельність активів Ощадбанку протягом 2018-2022 років була низькою. У 2020 році було підвищення цього показника до 1,19%, проте ця тенденція не закріпилася і вже у 2021-2022 роках прибутковість впала до 0,24% у 2022 році. Так само поводить ся і прибутковість капіталу: вона має максимальне значення у 2020 році 12,66 % та знижується до 2,88% у 2022 році. Нестійкість показників рентабельності може свідчити про фінансову нестабільність банку, де результати можуть значно коливатися з періоду в період.

6. В період 2018-2022 роки Ощадбанк був дуже добре забезпечений ліквідністю, про що свідчать, свого часу, нормативи Н6, LCR_{вв}, LCR_{ів} та NSFR, які істотно перевищували встановлене НБУ мінімально необхідне значення. Найбільшими значеннями у 2019-2022 роках відзначається коефіцієнт покриття ліквідністю всіма валютами. Він перевищує нормативне значення доволі істотно – у 2,5-3,6 рази в різні роки. Проте збереження великого обсягу ліквідних активів може призвести до збільшення витрат на утримання цих активів, що може вплинути на чистий прибуток банку.

7. Управління активами спрямоване на встановлення в комерційних банках балансу між залученням фінансових ресурсів (формуванням джерел фінансування) та можливим розміщенням з урахуванням їх структури. Таким чином, основними складовими процесу управління активами в банках є: оцінка залучення коштів для визначення рівня стабільності ресурсної бази, яка складається з визначення відповідно до умов укладених договорів (депозитний ризик); оцінка кредитоспроможності позичальника та наслідків надання кредитів цьому позичальнику (кредитний ризик), визначення ефективної процентної ставки за залученими коштами з урахуванням ставки відсотку за фондуванням (процентний ризик).

8. Ризик ліквідності є одним з основних і найнебезпечніших банківських ризиків, який пов'язаний з нездатністю банку виконати зобов'язання в короткостроковій перспективі. Ризик ліквідності тісно пов'язується з ризиком платоспроможності та ризиком портфеля активів. Історично управління ризиком ліквідності зосереджувалося на активах банку, зокрема на його кредитному портфелі. Багато кредитів видавалися на строки, що не перевищували строків залучених депозитів, таким чином страхуючи банк від непередбачуваного вилучення вкладниками власних коштів. Це дозволило банку швидко та ефективно продати ліквідні активи і використати отримані кошти для повернення депозитів, які несподівано були вилучені вкладниками. Можливість продажу котируваних ОВДП на вторинному ринку є прикладом ситуації, коли банкам не доводиться ліквідувати довгострокові кредити з невеликою кількістю платежів за ними зі збитками.

9. Серед заходів щодо ефективного управління активами банку, з метою недопущення втрати ним ліквідності, пропонується оптимізувати кредитний портфель враховуючи певні галузеві особливості позичальників. Планування активних операцій у галузевому розрізі дозволить врахувати певну специфіку ринку для таких позичальників та умови ведення бізнесу. Кредитний портфель було оптимізовано шляхом виконання прямих і обернених завдань на основі моделі Г. Марковіца. З метою досягнення максимальної дохідності кредитного портфеля на рівні 17,65% з рівнем ризику менше 1,15 одиниці Ощадбанк спрямував 72% загального портфеля на кредитування суб'єктів господарювання агросектору, 15% – на інші сектори та 13% – на інвестиції в ОВДП. Згідно з даними, отриманими в процесі розв'язання оберненої задачі, якщо банк прагне мінімізувати кредитний ризик, третина його кредитів також має бути надана сільськогосподарським підприємствам (27%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєва Ю. В. Стрес-тестування як інструмент управління фінансовими ризиками у банківській сфері. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. № 1. С. 6-19.
2. Андрос С.В., Герасимчук В.Г. Механізм врегулювання проблемних банківських кредитів в умовах війни. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2023. № 1 (65). С. 12-25. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No1/12.pdf>.
3. Барановський О.І., Путінцева Т.В. Місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їх фінансової безпеки. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2020. Т. 3, № 34. С. 4-17. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215347>.
4. Безвух С.В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/48.pdf
5. Блащук-Дев'яткіна Н., Маруніч К. Управління ліквідністю банків. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121). С. 7-12. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-2>
6. Бондарчук М.К., Ющик Ю.В. Стратегічні напрями управління активами і пасивами банку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2022. № 7. С. 198-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2022_7_21.
7. Борисова Л. Є., Мамуненко М. С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. Вип. 2 (103). С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6>
8. Бортніков Г. П., Любіч О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 67-91.

9. Водолазська О.А., Таран Т.В. Вплив кредитування на доходність банків в Україні. *Агросвіт*. 2023. № 22. С. 71-77. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.22.71>

10. Гірняк В. В., Путьківський Т. А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «Ощадбанк»). *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 766-773.

11. Грабчук О.М., Марецька О.С. Забезпечення ефективності функціонування механізму активних банківських операцій в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. №22. С. 75-80. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.22.75>

12. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2023_3_3.

13. Дзюблюк О.В., Рудан В.Я. Управління ліквідністю банківської системи України : монографія. Тернопіль : Вектор, 2016. 290 с.

14. Довгань Ж.М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.

15. Дробязко А.О., Любіч О.О., Олійник Д.І. Оптимізація моделей бізнесу державних банків в умовах посилення вимог до фінансової безпеки у 2022 році. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 74-89.

16. Еркес О.Є., Гордієнко Т.М. Нові нормативи ліквідності в системі ризикоорієнтованого нагляду за діяльністю банків України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 20. С. 635–642.

17. Єрмошкіна О. В., Букреєва Д. С., Путров А. В. Інструменти удосконалення діяльності комерційного банку в умовах цифрової трансформації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2022. № 1. С. 184-189.

18. Жердецька Л. В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 9-10 (286-287). С. 11-17.

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-174>.

19. Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., Турова Л.Л., Сірко А.Ю. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.

20. Зайцева І.Ю., Бобров Ю.І. Розвиток активних операцій комерційних банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020-2021. № 72-73. С. 15-22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2020-2021_72-73_4.

21. Запорожець С.В. Внутрішній аудит управління ліквідністю банку. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С.739-744

22. Заславська О.І. Аналіз розривів ліквідності як метод збалансованого управління активами та пасивами. *Приазовський економічний вісник*. 2022. № 1 (30). С. 106-112.

23. Звіти про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/stability>

24. Зянько В. В., Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю. Банківський менеджмент : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Вінниця : ВНТУ, 2018. 126 с.

25. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін. ; за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018, 440 с.

26. Калівошко О. М. Аналіз системно важливих комерційних банків. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 83-91.

27. Косарева І.П., Крамська Д.О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 29. С. 99-103.

28. Мельник О. М. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 1. С. 15-19.

29. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, схвалено Рішенням Правління Національного банку України від 15.12.2017 № 803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#n19434>

30. Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України: монографія; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 311с.

31. Мещеряков А. А. Вплив ризику недосконалого управління активами та пасивами банку на показники ліквідності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2020. Вип. 37. С. 76-79. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2020_37_15.

32. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#4>

33. Національний банк скасував розрахунок банками нормативу короткострокової ліквідності. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-skasuvav-rozrahunok-bankami-normativu-korotkostrokovoyi-likvidnosti>

34. Новий норматив довгострокової ліквідності для банків NSFR стає обов'язковим з 1 квітня 2021 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/noviy-normativ-dovgostrokovoyi-likvidnosti-dlya-bankiv-nsfr-staye-obovyazkovimz-1-kvitnya-2021-roku>

35. Онищенко Ю. І. Управління інвестиційною діяльністю банку: теорія та практика. *Інфраструктура ринку.* 2018. Вип. 25. С. 738-745. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/123.pdf

36. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/about>

37. Павленко Л.Д., Крухмаль О.В., Заріцька А.І. Інструменти управління ліквідності банку в умовах трансформації міжнародних правових норм у національне законодавство. *Ефективна економіка.* 2021. №1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2021/77.pdf

38. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління

Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

39. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

40. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: постанова Правління Національного банку України від 06.08.2009 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0460500-09>

41. Рейтинг надійних банків України 2023. Форіншурер : веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>

42. Рисін В., Папірник С. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних паперів. Економіка та суспільство. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6>

43. Ромашко О. М., Крихівська Н. О. Шляхи покращення взаємодії банків та фінтех-компаній в Україні на основі зарубіжного досвіду. *Бізнес Інформ*. 2022. №10. С. 168-174. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-168-174>

44. Рудевська В. І. Теоретико-змістовна характеристика визначення бізнес-моделі банку з державною участю. *Бізнес Інформ*. 2022. №2. С. 98-104. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-98-104>

45. Руцишин Н.М., Мединська Т.В., Клименко С.М. Застосування антикризового менеджменту банками України в умовах сучасних викликів. *Бізнес Інформ*. 2022. №1. С. 314-322. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-314-322>

46. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В. В. Коваленко. Одеса : ОНЕУ, 2017. 304 с.

47. Соколовська Н.С. Модель інтеграції операційного ризик-менеджменту в систему прийняття рішень банку. *Бізнес Інформ*. 2022. №4. С. 130-137. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-130-137>

48. Халатур С.М., Водолазська О.А., Солодовникова І.Л., Титаренко А.В. Менеджмент формування кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Інноваційна економіка*. 2022. №4 (92). С.40-45. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/973>

49. Харабара В.М., Грешко Р.І., Третякова О.В., Гладчук О.М. Стан розвитку активних операцій в банківській системі України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки*. 2023. № 2. С. 76-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_2_11.

50. Христенко О. В., Федій О. В. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 161-169.

51. Черкасова С. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2023. № (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93>

52. Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D., Danileviča A. Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. *Entrepreneurship and sustainability issues*. 2022. Vol. 9(4). Pp. 56-76. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))

53. Khalatur S., Tvaronavičienė M., Dovgal O., Levkovich O., Vodolazska O. Impact of selected factors on digitalization of financial sector. *Entrepreneurship and Sustainability*. 2022. Issues 10(1). P. 358-377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19))

54. Khalatur S., Velychko L., Pavlenko O., Karamushka O. and Huba M. (2021). A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions. *Banks and Bank Systems*, 16(1), 182-194. doi:10.21511/bbs.16(1).2021.16.

55. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L. and Kravchenko M. (2018). Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 13(3), 141-150. Doi:10.21511/bbs.13(3).2018.14.

56. Margasova V., Muravskiy O., Vodolazska O., Nakonechna H., Fedyshyn M., Dovgan L. Commercial banks as a key element in regulating cash flows in the business environment. *International journal of recent technology and engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8 Is. 4. DOI: <https://doi.org/10.35940/ijrte.D8465.118419>